

OpenQAsS

Open Source **Q**uality **A**ssurance **S**ystem for Vocational
Education

2014-1-HU01-KA202-002356

ERASMUS+ Strategic Partnership

2014-2017

**Minőségbiztosítás a szakképzésben és a
felnőttképzésben**

Magyarország

SZÁMALK - iTStudy Hungary Ltd.

Gödöllő, 10th May 2015.

Szerző:	Balassa Ildikó, Dr. Száldobágyi Zsigmond, Dr. Bessenyei István, Hartyányi Mária, Modla Réka
Verzió:	publikált
Téma:	Nemzeti riport - Magyarország
Termék:	O1- Minősegbiztosítás a szakképzésben és felnőttképzésben
Dátum:	2015.május 6.
Dokumentum típus:	tanulmány
File:	OpenQAsS_Minosegbiztositas_Szakkepzes_HU.docx
Lektor:	Rétsággy Zsolt
Termékazonosító:	O1-A2-HU
Célcsoport:	Partnerek

Tartalomjegyzék

1	OKTATÁSI RENDSZER	4
1.1	A népesség iskolai végzettsége, tanulási utak	4
1.2	Magyarország oktatási rendszere 2013 évtől.....	5
1.3	Szakképzés és felnőttképzés Magyarországon	7
1.3.1	Az államilag szabályozott szakképzés	8
1.3.2	Felnőttoktatás és felnőttképzés	9
2	JOGSZABÁLYI KÖTELEZETTSÉG/AJÁNLÁS A SZAKKÉPZÉSI/FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZMÉNYEKRE, KURZUSOKRA VONATKOZÓAN	11
2.1	Közös rendelkezések	11
2.2	Az iskolai rendszerű szakképzés jogszabályi környezete	13
2.3	A felnőttképzés jogszabályi környezete	14
3	MINŐSÉGBIZTOSÍTÁS AZ INTÉZMÉNYEKBEN	15
4	INFORMATIKAI ESZKÖZÖK ÉS/VAGY ESZKÖZKÉSZLETEK A MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSBAN	30
4.1	Informatikai rendszerek a magyar szakképzésben	30
4.2	OpenQAsS Toolkit – az esettanulmányokban megfogalmazott javaslatok	31
5	A NEMZETI MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI RENDSZER ÉS AZ EQAVET ÖSSZEFÜGGÉSEI	33
6	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	38
7	MELLÉKLETEK	42
7.1	Esettanulmány: Szakközépiskola	42
7.1.1	Az iskola minősegbiztosítási stratégiája	43
7.1.2	A minősegbiztosítás mérési (diagnosztikai) eszközei	44
7.1.3	Példa egy minősegbiztosítási folyamatra – az előzetes tudásmérés	47
7.2	Esettanulmány a Handler Nándor Szakképző Iskola iskolai képzésének minősegbiztosítási rendszeréről	48
7.2.1	Az iskola részvétele a minőségügy európai és magyar kezdeményezéseiben 2012-ig.....	49
7.2.2	A törvénykezés 2012. után, a 2012. utáni fejlemények	50

7.2.3	Az iskola minőségügyi csoportja.....	51
7.2.4	Az IKT-benchmarking az iskola fejlesztési stratégiájában.....	52
7.2.5	Az igazgató javaslatai az OpenQAas-projekt keretében tervezett szoftverhez.....	57
7.3	Irodalomjegyzék.....	59

1 Oktatási rendszer

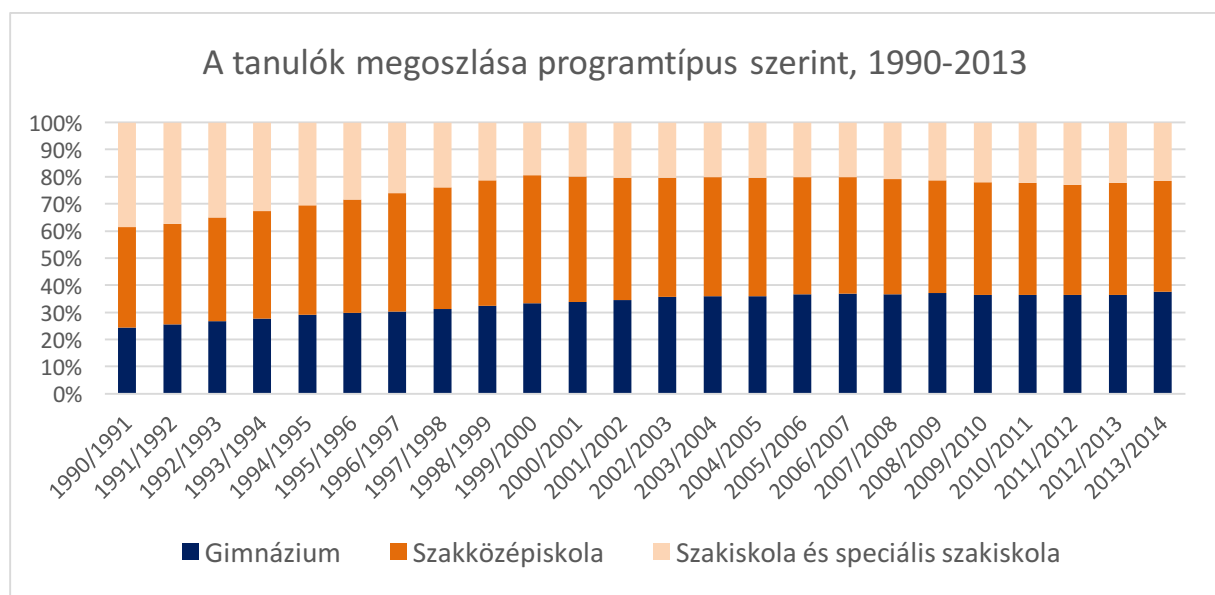
Magyarország területe 93 030 km², népessége megközelítőleg 10 millió fő. Az állampolgárok mintegy 98 %-nak magyar az anyanyelve és túlnyomó többségük magyar nemzetiségű.

Az európai tendenciákhoz hasonlóan hazánk népessége öregszik. Míg az aktív korú népességen belül nő 50 éven felüliek aránya, az iskoláskorú korcsoportok száma csökken. Ez a szakmai alapképzésben - iskolarendszerű szakképzésben - tanulók számának további csökkentését, másfelől a szakmai továbbképzés és felnőttképzés egyéb formái iránti igények növekedését eredményezheti.

1.1 A népesség iskolai végzettsége, tanulási utak

A tanulók jelentős része (98-99 %) az általános iskola 8 osztályát elvégzi 16 éves korára. A rendszerváltást követően jelentősen megnőtt a társadalmi igény az érettségit adó iskolatípusok iránt, melynek kielégítése az oktatáspolitikai egyik legfontosabb célkitűzésévé vált. Jelentősen nőtt az érettségi bizonyítványt adó iskolákba irányuló továbbtanulás. Ennek célja nem csupán az érettségi megszerzése volt, többen szerettek volna a felsőoktatásba való bejutni, melyhez kizárólag az érettségi adhatott belépőt. A szakiskolák nem adtak érettségit, ez volt az egyik oka annak, hogy a gimnáziumok és szakközépiskolák mellett csökkent a szakiskolák presztízse.

Az alábbi ábra mutatja a 9. évfolyamos nappali tagozatos tanulók megoszlását, illetve a megoszlás változását programtípusok szerint 1990-2012 között.

Ábra 1: Distribution of students by programmes, 1990-2013; Source: 'KSH' Database of Statistics (STADAT), 2014

A szakmapolitikai döntések hatására növekednie kell a szakiskolába jelentkezők arányának, ehhez hathatós intézkedések bevezetésére volt és lesz szükséges, melyekről e fejezet további részében még szólnunk.

Az alábbi ábra mutatja, hogy az elmúlt tanévben ez a változás még nem következett be, jelentős elmozdulás még nem volt a 9. évfolyamosok arányszámait illetően:

2013/2014 tanév (nappali tagozat)			
Iskolatípus		Létszám	Teljes felső-középfok %-ában
szakiskola	általánosan képző évfolyamok (9-10)	14 026	3,12%
	szakképző évfolyamok (11, 11-12, 11-13)	99 440	22,13%
	<i>összesen</i>	<i>113 466</i>	<i>25,25%</i>
szakközépiskola	általánosan képző évfolyamok (9-12)	150 419	33,48%
	szakképző évfolyamok (13-14/15)	53 096	-
	<i>összesen</i>	<i>203 515</i>	<i>-</i>
gimnázium	általános képzés (9-12/13. évfolyamok)	185 440	41,27%
felső-középfokú szint összesen		449 325	100,00%

Ábra 2: 2013/2014 school year; Source: 'KSH' Database of Statistics (STADAT), 2014

A többi kelet-közép európai országhoz hasonlóan – a középfokú végzettséget szerzők aránya tartósan magasabb az EU átlagnál a 20-24 éves korosztályban, ugyanakkor a középfokú végzettségűek arányát nem sikerült emelni a teljes lakosság körében, továbbá elég nagy problémát jelent a korai iskolaelhagyók magas aránya is (11,2 %).

Az elmúlt években a kormányzat számos intézkedést vezetett be annak érdekében, hogy a **felőttképzésben** való részvételt ösztönözze. Ennek ellenére a részvételi arányok messze elmaradnak az EU átlagtól. A egész életen át tartó tanulásban nagyon alacsony a részvételi arány (2005-től folyamatosan csökken, majd az utóbbi két évben egy kevés növekedést mutat), a 2013-ra előirányzott célértéket (8 %) azonban messze nem sikerült teljesíteni.

geo\time	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
EU (27 countries)	9,6	9,5	9,3	9,4	9,3	9,2	8,9	9,1	10,6	10,7
Hungary	3,9	3,7	3,6	3,1	2,7	2,7	2,6	2,7	3	3,2

Ábra 3: Source: 'KSH' Database of Statistics (EUROSTAT), 2014

1.2 Magyarország oktatási rendszere 2013 évtől

A jelenlegi magyar oktatási rendszer átalakításának a rendszerváltás óta több meghatározó állomása volt, melyek közül a legutóbbi a 2013 szeptember 1-től bevezetett módosítás.

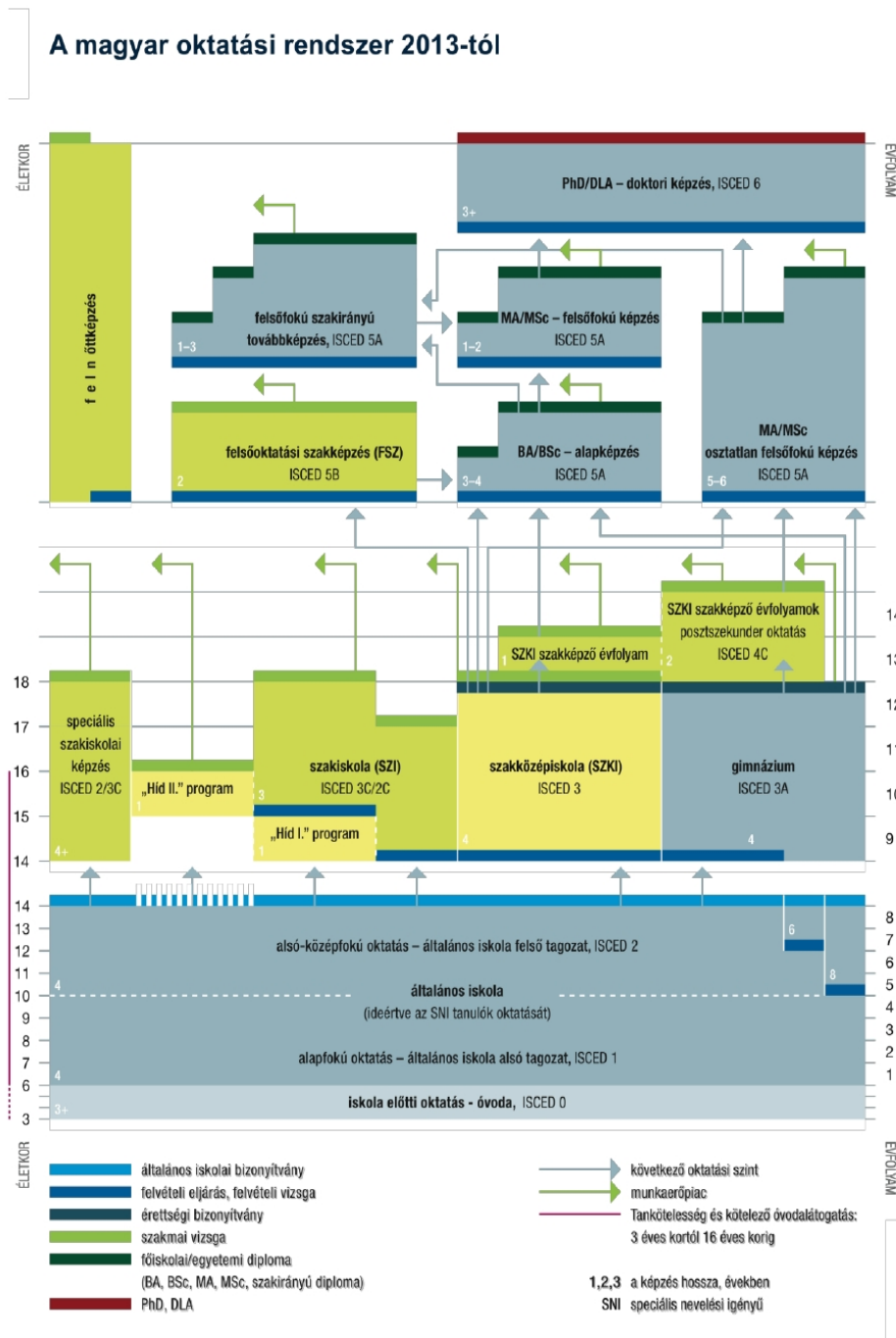
Ezek a módosítások a struktúrát tekintve is meghatározóak, ugyanakkor a változások jellege inkább szervezeti, irányítási, finanszírozási, továbbá be-, és kimenetet érintő tartalmi, illetve szakmai-tartalmi módosítás volt.

Néhány fontos információ az ábrához:

- A felnőttoktatási programok az oktatás minden szintjén elérhetőek az idősebb korosztály számára is.
- A nyelvi előkészítő évvel induló kéttannyelvű szakközépsikolai programok 4 helyett 5 évesek, hasonlóképpen a kéttannyelvű gimnáziumi programok is 5/7/9 évig tartanak (4/6/8 helyett)

- Híd II. program: Egy éves speciális felzárkóztató program, az alapkú iskolai végzettséggel nem rendelkező, de legalább 6 osztályt sikeresen elvégzett tanuló számára
- Híd I. program: Egyéves felkészítő és pályaorientációs program a 8 általános iskolai végzettséggel rendelkező diák számára
- Speciális szakiskolai képzés: időtartamát nem szabályozza törvény. A (rész) szakképesítés megszerzéséhez szükséges időt a képző által elfogadott kerettanterv határozza meg.
- Az érettségire épülő képzés szakképző évfolyamainak száma több is lehet
- A felnőttképzés mellett a felnőttek számára különböző programok elérhetők a felnőttoktatás kertében (pl. mestervizsga, magasabb szintű OKJ szakképesítés)

Az alábbi ábra a magyar oktatási rendszer szerkezetét mutatja be (az ISCED szerinti besorolásokkal).

Ábra 4: Source: Vet in Europe – Country report (Hungary), 2012, Observatory Centre for Educational Development

1.3 Szakképzés és felnőttképzés Magyarországon

A mai tudásalapú társadalomban a legjelentősebb értékteremtő tényezővé a versenyképes tudás vált. Mindez – figyelembe véve az egyre gyorsabb tudományos-technológiai fejlődést - világszerte új kihívások elé állítja az oktatás rendszert. Olyan új intézményrendszert kell létrehozni, mely mindenkor képes rugalmasan kiszolgálni az országos és regionális foglalkoztatási igényeket. Olyan képzési rendszerre van szükség, mely összehangolja az egyéni és társadalmi igényeket és mely megfelel az egy életen át tartó tanulás (Life long learning) filozófiájának és megteremti annak szakmai és módszertani

feltételeit is. A tudásátadás hagyományos útjai egyre kevésbé hatékonyak, helyette új tanítási és tanulási stratégiák és eszközök szolgálják ki a megváltozott társadalmi-gazdasági és munkaerő-piaci igényeket. Az oktatás célja adott szintű tanulási eredmény elérése, melyet a tudáson kívül képességekben fogalmaznak meg, továbbá olyan kompetenciák fejlesztését célozzák meg, amelyek szükségesek egy adott képesítés megszerzéséhez.

1.3.1 Az államilag szabályozott szakképzés

A rendszerváltástól napjainkig három nagy átalakítását láthattuk az oktatási rendszer egészének, vagy jelentős részének. A szakképzési rendszer alapozását az 1993. évben kiadott Országos Képzési Jegyzék jelentette, majd annak szerkezetét egy 1998-ban elindult jelentős reform alakította ki.

A szakmunkásképzést felváltó szakiskolai képzés két általános és szakmai orientációs, majd két szakképző évfolyammal működött (2+2), melyet a képzések több mint felénél még egy évvel megnöveltek (2+3). Ez az intézkedés (a képzések egy évvel történő meghosszabbítása) nem adott felkészültebb fiatalokat, a munkaerőpiac nem igazolta vissza az elvárásokat.

A szakiskolai lemorzsolódás aránya sem csökkent jelentősen. Az utóbbi időben többféle kísérlet történt a szakmunkás képzés megújítására és presztízsének emelésére. A meglévő szakképzési struktúrával párhuzamosan 2010-ben 86 szakmában kísérleteztek az előrehozott szakiskolai képzéssel. 2013-tól a tankötelezettség felső korhatárának csökkentése után (16 évre csökkent) vezették be a legújabb szakiskolai képzést, melynek a legfontosabb jellemzője, hogy csökkentették az elméleti oktatás arányát a gyakorlati képzéshez képest. Bevezetésre került a munka alapú oktatás, melyben a vállalatoknál folyó képzés arányának növelésével az ún. duális képzést kívánják meghonosítani Magyarországon (a duális képzés Németországban évtizedek óta igen jól működő rendszer).

Ennek megvalósítása érdekében Magyarországon a kormány megállapodást kötött a Kereskedelmi és Iparkamarával (MKIK) 2010-ben. Az MKIK egyre nagyobb szerepet kap, feladatokat vesz át, a szakképzés egészének irányításában. A 2011-ben elfogadott új szakképzési törvény általánosan bevezette a 2013/2014. tanévtől kezdődően a duális képzési rendszert. Az új szakiskolai képzés - ahogy ez az oktatási struktúrában is látható - három éves és az első évtől kezdődően egyszerre nyújt közismereti oktatást és szakképzést a tanulóknak (ISCED 3C). A három éves képzés után két év alatt juthatnak el a tanulók az érettségig.

Ezt a tanulási utat kiegészíti a két „Híd” program, melyek közül a „Híd I. program” egy éves felkészítő és pályaorientációs program a 8 általános iskolai végzettséggel rendelkező diák számára.

A speciális szakiskolai és készségfejlesztő speciális programok a sajátos nevelési igényű tanulók képzését hivatottak biztosítani. (ISCED 2C)

Szakközépiskolai képzés

A szakközépiskolai programok négyéves (a kéttannyelvűek ötéves) általános és alapozó képzést (ISCED 3A) kínálnak, mely érettségire készít fel, majd a tanulók szabadon választhatnak, hogy részt vesznek egy 1-3 éves szakképzésben (ISCED 4C) vagy továbbtanulnak a felsőoktatásban. A 2011-ben hozott új szakképzési és köznevelési törvény fontos szerkezeti változásokat hozott az iskolarendszerű szakképzésben, a 2013/2014. tanévben már kizárólag az új szakképzési programok indíthatók.

Az elmúlt tanévtől indított képzés azonban nem csupán az OKJ képesítések körét változtatta meg. A képzések a 9. évfolyamtól kezdődően nyújtanak szakképzést a közismereti oktatással párhuzamosan. Ez

azt jelenti, hogy tartalmilag (Kerettanterv szerint) minden képzés 9-12. évfolyamán egy általános – szakmai ágazat szerint specifikus – szakmai képzés folyik, melynek eredményeképpen a tanulók szakmai érettségis is tesznek, mely alapján olyan bizonyítványt szerezhetnek, amely egy munkakör betöltésére ad jogosultságot .

Ezt követően - ha a tanulmányokat a szakképzésben kívánják folytatni, akkor választhatnak az OKJ szakmák közül, melynek elvégzése az előtanulmányoktól függően 1-3 év.

A 2013/2014. tanévtől bevezetett oktatási rendszer alapvető változása a korábbihoz képest, hogy leszűkítette a felsőoktatásba való továbbtanulás lehetőségét azok számára, akik a szakiskolai és szakközépiskola képzésekben vesznek részt. A szakiskolai képzésből szinte lehetetlen továbbtanulni a felsőoktatásban annyira nagy az a deficit, melyet a közismereti tartalom drasztikus csökkentése jelent. A szakközépiskolai képzésben is csökkent a közismereti tárgyak tanítására jutó óraszám (20-30 %-kal) a korábbihoz képest, továbbá megszűnt a „0” évfolyam lehetősége, melyet korábban kifejezetten a nyelvtanulásra és informatikai kompetenciák fejlesztésére hoztak létre. Mindezek együttesen nem, vagy csak igen kevés esetben biztosítják az - felsőoktatásba való bejutáshoz szükséges - emelt szintű érettségi letételét és a sikeres nyelvvizsga bizonyítványhoz jutás lehetőségét.

Szakképzés a felsőoktatásban

1998-tól kezdődően hazánkban is elindult - egy Phare program fejlesztés eredményeképpen – az ún. felsőfokú szakképzés az érettségivel rendelkező fiatalok számára.

Ez a képzéstípus felsőfokú végzettséget nem – de felsőfokú szakképzettséget nyújtott (ISCED 5B) a hallgatók számára. Az eredeti célja az volt, hogy rövidebb, moduláris képzést kínáljon, mely rugalmasan tud alkalmazkodni a mindenkori munkaerő-piaci igényekhez. Nagy előnye volt a képzésnek, hogy miközben magas szintű szakmai munkára készítette fel a képzés, ugyanakkor a kreditátvitel lehetőségével is segítette azokat, akik a felsőoktatásban kívántak továbbtanulni. Ez a képzéstípus mindkét intézményrendszerben folyhatott (felsőoktatás, szakközépiskola) de sajnos csak 2012. évig.

A szakképzésekkel kapcsolatos tartalmi előírások, minőségi követelmények

Az Országos Képzési Jegyzékben (OKJ) szereplő valamennyi szakmára vonatkozóan a szakképzések tartalmát és struktúráját, az elmélet és gyakorlat arányát a Szakmai és vizsgáztatási követelmény (SZVK) és kerettanterv tartalmazza. Mindkét dokumentumban előírtak kötelezőek valamennyi szakképző intézmény számára, továbbá kötelezően alkalmazni kell az egyes modulleírásokat, azok tartalmát is figyelembe kell venni a helyi (intézményi) tantervek elkészítésénél .

Mind a szakiskolai, mind a szakközépiskolai oktatás minőségi követelményeinek tervezésénél nagyon jelentős a közismereti és szakképzési tartalom összehangolása, a közoktatási és szakképzési kerettantervek együttes alkalmazása, az azokkal kapcsolatos szabályok betartása.

A minőségbiztosítást a jelen rendszerben elsősorban a jogi szabályozás által megkövetelt folyamatos adatszolgáltatás és a külső ellenőrzési formák (tanfelügyeleti rendszer, pedagógus minősítési rendszer) adják, mely megkövetel egy permanens adatgyűjtést, értékelést, beszámolást és teljesítést. Ennek részleteit a 3. fejezetben részletesen bemutatjuk.

1.3.2 Felnőttoktatás és felnőttképzés

Magyarországon megkülönböztetett a **felnőttoktatás és a felnőttképzés.**

A felnőttoktatás különböző képzési formákban elérhető, így elsősorban esti, levelező, vagy távoktatási formákban. Általában a felnőtteknek kínált programok nem különböznek a nappali rendszerű képzéstől a célok, belépési követelmények, tartalom (tantervek fő vonásai), illetve az értékelés és a képző intézmény által kibocsátott államilag elismert képesítés tekintetében. A szakképzés mindkét formájában igen csekély a felnőtti tagozaton tanuló. Az alacsonyabb iskolai végzettségű - idősebb népesség számára az állam inkább a felnőttképzés keretében kínál speciális célprogramokat.

A felnőttképzés szabályozására megalkotott első önálló törvény (2001. évi CI. törvény) érdeme a felnőttképzés minőségének és a minőség garanciális elemeinek jogszabályi deklarálása volt. Minden felnőttképzés a törvény hatálya alá tartozott (két szintű volt a rendszer, az első szinten voltak nyilvántartott intézmények, és voltak továbbá akkreditált képzők), lehetőség volt az intézmény és a programok akkreditációjára, mely jelentett előnyt a képző számára (ÁFA- mentesen adhatta el a szolgáltatását, így árelőnye lehetett a képzők között) és minőségi garanciát is a jelentett a fogyasztó számára.

Az akkreditációs rendszer elsősorban önértékelésen alapuló hitelesítési folyamatot jelentett. Ennek követelményrendszere mind az intézmények, mind az egyes programok vonatkozásában előre meghatározott volt. Az akkreditációra azért volt szükség, mert a rendszerváltás után a magyarországi felnőttképzési piac folyamatosan bővült, mely a minőség romlását eredményezte. Az akkreditáció folyamatszabályozás volt, az akkreditált intézmények garanciát vállaltak arra, hogy képzéseiket és szolgáltatásait a lehető legmagasabb színvonalon biztosítják. A felnőttképzési intézmények köre jelentősen bővül, ugyanakkor az akkreditált intézmények száma alig emelkedett.

2001 év		2011 év		2013 év	
Nyilvántartott	akkreditált	Nyilvántartott	akkreditált	Nyilvántartott	akkreditált
intézmény		intézmény		intézmény	
2235	-	8802	1488	10184	1578

Ábra 5: Source: The invisible profession. Facts and Tendencies about the 25 years of adult Education (Éva Farkas, 2013)

Az első felnőttképzési törvény hatályba lépése még nem hozott jelentős piaci átalakulást az intézményrendszer tekintetében, maradt a hárompólusú: 50 %-kal domináltak a gazdasági társaságok, a költségvetési szervek és nonprofit szervezetek pedig egymáshoz viszonyítva mintegy egyharmad-kétharmad arányt mutattak.

A szakemberek¹ a 2002-2012 közötti évtizedet a felnőttképzés sikertörténeteként értékelik. „Voltak töréspontok, de stabilizálódott és működött a felnőttképzési rendszer”.

2013. június 13-án hirdették meg a legújabb felnőttképzési törvényt. (2013. év LXXVII. törvény), mely alapjaiban változtatta meg a felnőttképzés eddigi működési rendszerét. Az új törvény legfőbb jellemzője, hogy nem terjed ki a felnőttképzés teljes vertikumára. 3 képzési kör tartozik ide:

- Az állam által elismert OKJ-s képzések
- Az általános nyelvi képzések és támogatott nyelvi képzések
- Támogatott egyéb képzések²

¹ Farkas Éva: A láthatatlan szakma. Tények és tendenciák a felnőttképzés 25 évéről (typiART, 2013)

Szabályozás nélkül maradt a felnőttképzés jelentős része, pl. a *vállalati továbbképzések*, vagy az *általános szakmai* (nem az OKJ körbe tartozó) képzések (mindkettőben jelentős volt a felnőttképzési aktivitás).

Azok a képzők tehát, akik nem tartoznak tevékenységüket tekintve a felnőttképzési törvény hatálya alá, azoknak nem kell megfelelniük a törvény minőségbiztosítási és adminisztrációs követelményeinek.

Ez az új törvény mindenképpen új pályára állította a felnőttképzést. A következő fejezetben bemutatjuk, hogy mit jelent a minőségbiztosítás a felnőttképzésben, de azt mindenképp hozzá kell tennünk, hogy ez kizárólag a felnőttképzés egy részét jelenti. Hogy mekkora az a hányad, talán ez év végére kiderülhet³. A 2014. év még átmeneti év volt (érvényben voltak korábbi akkreditációk) és folyamatos a felnőttképző intézmények és programok hatósági és szakértői ellenőrzése, mely alapján az engedélyek kiadhatók.

2 Jogszabályi kötelezettség/ajánlás a szakképzési/felnőttképzési intézményekre, kurzusokra vonatkozóan

Magyarországon 1985-ig a szakképzés állami felügyeletét, az intézmények külső ellenőrzését szakfelügyeleti rendszer biztosította. Ennek megszűnése, a politikai és gazdasági rendszerváltozás, majd az Európai Unióhoz való csatlakozásunk alapjaiban megváltozó oktatási struktúrát, szabadságot, gyakran szabadosságot eredményezett. Az ellenőrzési, minőségirányítási és minőségbiztosítási elvárások megfogalmazása sok évvel a változások mögött kullogott.

Hazánkban élesen különválnak az állam által jórészt közvetlen irányítás alatt megvalósuló iskolai rendszerű és az elsősorban a versenyszféra jegyeit viselő felnőttképzések során lebonyolított képzések jogi szabályozása.

Mint jogállamban illő, az alapvető jogokat az oktatásban való részvételről (részben annak kötelezőségéről), valamint az oktatás színvonaláról szóló sommás elvárásokat az alkotmány szerepét betöltő, az Országgyűlés 2011. évi április 25. napján elfogadott –azóta többször módosított – Alaptörvény vázolja:

- Magyarország biztosítja a tanulás szabadságát.
- Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.

2.1 Közös rendelkezések

Alapvető állampolgári elvárás, hogy megismerhető és könnyen azonosíthatóak legyenek a Magyarországon megszerezhető szakképesítések. Ezeket az Országos Képzési Jegyzék (OKJ) tartalmazza, jelenleg a 150/2012. (VII. 6.) Kormányrendelet hatályos. Ez nem csak deklarálja az állam által elismert szakképesítéseket, de meghatározza az OKJ módosításának eljárásrendjét is. Tartalmazza az előző

² A támogatott egyéb képzések azok, melyeket valamilyen kormányzati vagy európai uniós forrásból valósítanak meg.

³ 2015. április 30-ig **1179 intézmény** kapott „FELNŐTTKÉPZŐ” hatósági engedélyt.

időszakokban definiált szakképesítések megfeleltetését a hatályos képesítési rendszerben – segítve ezzel a munkavállalók, a munkáltatók és a közigazgatásban dolgozó jogalkalmazók egyértelmű eligazodását.

Az egyes szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményei (szvk) szaktárcák szintjén kerülnek meghatározásra, így biztosítják a szakmai korszerűséget és szakszerűséget. Azért, hogy ezek egységes elvek mentén kerüljenek meghatározásra, az egyes miniszteri rendeletek tekintetében a szakképzésért felelős minisztériumnak (jelenleg ez a Nemzetgazdasági Minisztérium – NGM) egyetértési joga van.

Az szvk-k egységes szerkezetben rögzítik az egyes szakképesítések célját, a beiskolázás feltételeit, a szakképzés tartalmát és a képzésre fordítandó időkeretet, a képző intézményektől elvárt minimális eszközigényt, valamint a vizsgáztatási követelményeket.

A szakmai tartalom 2006 óta modulrendszerbe szervezve jelenik meg a követelményrendszerben. A szakmai képzési modulok – igazodva a szakképesítések ágazati és szakmacsoporti besorolásához – több szinten összehangolt közös tartalmakkal rendelkeznek. Ezek eredeti célja – a modulrendszerű képzés modulrendszerű vizsgáztatási korszakában – az volt, hogy azonos tartalmat a tanulónak ne kelljen többször megtanulnia (ez egyszerre idő- és költséghatékony gondolat), abból többször vizsgáznia. A komplex szakmai vizsgáztatás szabályairól szóló 315/2013 (VIII. 28.) Kormányrendelet hatálybalépésével ez a korszerű gondolat elveszni látszik.

A modulrendszer szakképesítések közötti átfedéséből adódóan célszerű a szakmai tartalmat is egységes rendszerben definiálni. Ez egyrészt úgy valósul meg, hogy a modulok tartalmát minden esetben az alábbi kompetenciakörökre bontják le:

- feladatprofil,
- szakmai ismeretek,
- szakmai készségek,
- személyes kompetenciák,
- társas kompetenciák,
- módszerkompetenciák.

Másrészt külön modulrendeletben (217/2012. (VIII. 9.) Kormányrendelet az állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljairól) való megjelölése biztosítja azt, hogy egy-egy közös modul esetében a változtatási szándék konzekvens módon valósuljon meg.

Amint a képzés bemenete is egységes, akként a képzést lezáró, az ismeretek sikeres elsajátítását igazolni hivatott szakmai vizsga is egységes rendszerben zajlik. Az említett komplex szakmai vizsga független vizsgabizottság előtt zajlik, a duális képzési elvhez igazodva a szakmai kamarák és érdekképviseleti szervek aktív bevonásával.

A szakmai vizsga pontosan körülhatárolt, s ellenőrzött körülmények között írásbeli, gyakorlati, interaktív és szóbeli megmérettetésekkel zajlik. Az egységes követelményrendszer biztosítását segíti, hogy

- a szóbeli vizsgafeladatok központilag meghatározottak, nyilvánosak (beleértve az értékelési jellemzőket is),
- az írásbeli és az interaktív vizsgafeladatok központilag meghatározott, korlátozott terjesztésű minősítéssel elkészített okiratok, melyek titkossága az országosan egységes írásbeli vizsgaidőpontok kezdetéig biztosított (a feladatsor egységessége mellett a javítási és értékelési útmutató is egységes értékelést biztosít),

- egyes szakképesítések tekintetében az országosan egységes mérés-értékelési rendszert kiterjeszti a gyakorlati vizsgafeladatokra is.

2.2 Az iskolai rendszerű szakképzés jogszabályi környezete

A szakképzés a köznevelés egyik szakasza, így az általános szabályokat a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény határozza meg.

Az egyes intézmények működési rendjére vonatkozó részletszabályokat a jogszabályi hierarchia eggyel alacsonyabb fokán elhelyezkedő – így jelentősen könnyebben módosítható, ezáltal a mindennapi élet kihívásaihoz jobban idomítható – 20/2012 (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról tartalmazza.

A szakképzés-specifikus tartalmakat a szakképzésről szóló CLXXXVII. törvényben találjuk. Az intézményekben folyó munka minőségének emelése, országosan egységes elvek bevezetése több szinten valósul meg:

- a) A szakmai és vizsgakövetelményekben megfogalmazott elvárások egységes alkalmazására bevezetésre kerültek a kerettantervek az 51/2012. (XII. 21.) számú, a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről EMMI rendeletben. Ezek a képzési idő legalább 90%-át lefedő, részletesen meghatározott követelményrendszert fogalmaznak meg, s alkalmazásuk iskolai rendszerű szakképzésben kötelező. A fennmaradó közel 10%-os szabad sáv nyújt lehetőséget az iskola sajátosságainak a tanítási folyamatba való beépítésébe – ez teremt alkalmat az intézmény vonzerejének növelésére is a népességfogyás miatt a tanulók megszerzéséért folyó, egyre élesedő harcban.
- b) Mit sem ér az egységes szabályrendszer, ha annak betartását nem ellenőrzik kellőképpen. A pedagógus életpálya modell (326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról) bevezetésével minőségbiztosítási szemléletű ellenőrzési és minősítési rendszer kerül folyamatosan felépítésre, mely kiterjed a szakképzés területére is. Az oktatásért felelős miniszter működteti az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés rendszerét. Ennek keretei között a köznevelési intézményben folyamatos pedagógiai-szakmai ellenőrzést szervez, amely intézményenként ötévente ismétlődő, értékeléssel záruló vizsgálat. Szakképző intézmények pedagógiai-szakmai ellenőrzésébe bevonják a szakképesítésekért felelős miniszterek által kijelölendő intézményeket. Az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés célja a pedagógusok munkájának külső, egységes kritériumok szerinti ellenőrzése és értékelése a minőség javítása érdekében. Az ellenőrzés kiterjed fenntartótól függetlenül minden köznevelési intézményre. Az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés különösen az óra- és foglalkozáslátogatás, a megfigyelés, az interjú és a pedagógiai dokumentumok vizsgálata módszereit alkalmazza. Az intézmény ellenőrzését legalább három, a jogszabályi feltételek szerint kijelölt köznevelési szakértőből álló csoport végzi. A szakértői csoport intézkedésre nem jogosult, megállapításait, javaslatát jegyzőkönyvben rögzíti. A bevezetés még kezdeti lépéseinél tart. Az Új Széchenyi Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program Átfogó minőségfejlesztés a közoktatásban kiemelt projekt (TÁMOP-3.1.8, TÁMOP-3.1.15.) keretében próbaellenőrzésen átesett pedagógusok, intézményvezetők és intézmények próbaellenőrzésének eredményét ezért ilyen ellenőrzésként kell elfogadni.
- c) Tanulói szempontból fontos megmérettetés, az OKJ vizsga előfeltétele a képzési évfolyamok sikeres teljesítése.
- d) Az oktatás valódi minősítését végül a munkaerőpiac végzi el. E tekintetben adós a jogalkotó egzakt mérési, minőségbiztosítási rendszerrel, mely képes lenne visszacsatolni a szakképzés bemeneti és képzési oldalára.

2.3 A felnőttképzés jogszabályi környezete

A felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény – egyfajta szektorsemlegességet is biztosítani kívánva, másfelől az élethosszig tartó tanulás (LLL) keretfeltételeit megszabva – határozottabb minőségbiztosítási elvárásokat fogalmaz meg.

Amíg az iskolai rendszerű szakképzésben közvetlen felügyelettel, addig a felnőttképzésben kötelezően bevezetendő, de önállóan alkalmazott minőségbiztosítási rendszer működtetésével biztosítja a jogalkotó a képzés minőségét. A felnőttképzést folytató intézmény képzési tevékenysége minőségének folyamatos javítása céljából a miniszter rendeletében meghatározott minőségbiztosítási keretrendszernek megfelelő minőségbiztosítási rendszert működtet, melynek külső értékelését kétévenként legalább egyszer elvégezteti. A részletes szabályrendszert az 58/2013. (XII. 13.) számú, a felnőttképzési minőségbiztosítási keretrendszeréről, valamint a Felnőttképzési Szakértői Bizottság tagjairól, feladatairól és működésének részletes szabályairól szóló NGM rendelet tartalmazza.

A felnőttképzéseket folytató intézmények a felnőttképzési tevékenység folytatásához szükséges engedélyezési eljárásra és követelményrendszerre, a felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartásának vezetésére, valamint a felnőttképzést folytató intézmények ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokról szóló 393/2013. (XI. 12.) Kormányrendelet szerint kötelesek tevékenységüket folytatni, mely az alábbi elemekkel is segíti a minőségpolitikai elvárások teljesülését:

- a tevékenység engedélyezésének szabályozása,
- tárgyi és személyi feltételek minimumfeltételeinek előírása,
- vagyoni biztosíték bevezetése és kötelezővé tétele,
- az egyes képzésekhez kapcsolódóan:
 - előírt dokumentálási kötelezettségek (képzési program, előzetes szakértői minősítési kötelezettség, tanulói szerződéskötés szabályai, oktatási napló és jelenlét nyilvántartás vezetésének kötelezettsége stb.),
 - bejelentési kötelezettségek,
 - tanulói elégedettségmérés.

Mivel a felnőttképzés munkarendje sokkal változatosabb, nagyobb teret enged az egyéni felkészülésnek, így a képzést megkoronázó OKJ vizsgára bocsátás feltételeként egy előzetes, a modulok struktúrájához igazított vizsgát is előír – az szvk-k kötelező jelleggel határozzák meg az egyes modulok esetében a vizsgafeladatokat, azok egyes jellemzőit.

3 Minőségbiztosítás az intézményekben

Magyarországon több, mint két évtizedes múltra tekint vissza az oktatás területén a minőségbiztosítási tevékenység bevezetése és működtetése. Az oktatási rendszer külső értékelési rendszerét biztosító központi szakfelügyelet megszűnése után, a '90-es években kezdődött meg az intézményi minőségbiztosítási és minőségfejlesztési tevékenység támogatása és ezzel együtt elterjedése hazánkban.

Országos fejlesztési programok, kísérletek, projektek indultak, amelyek keretében különböző minőségirányítási /önértékelési modellek, eszközök, módszerek kerültek kifejlesztésre és (részleges) bevezetésre. Egységes, központi szabályozás, illetve bevált általános gyakorlat híján az oktatási intézmények különböző rendszereket és eszközöket alkalmaztak minőségbiztosítási tevékenységük során.

A legelterjedtebb minőségbiztosítási programok Magyarországon a következők voltak, vannak:

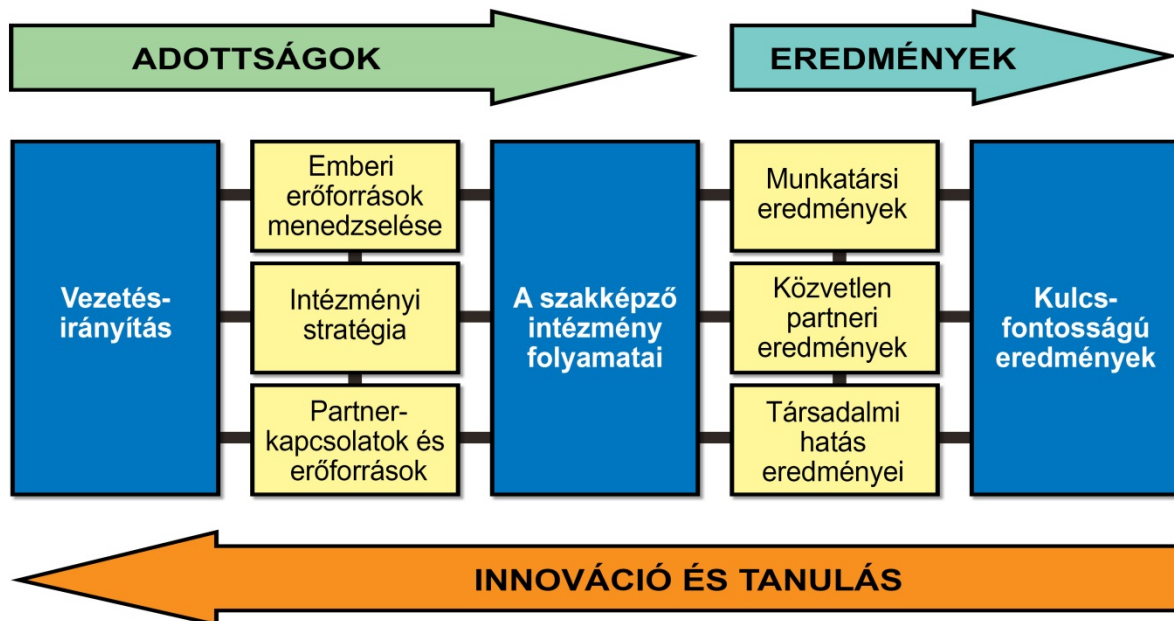
- A **Comenius 2000 Közoktatási Minőségfejlesztési Program**, mely az Oktatási Minisztérium kezdeményezésére és támogatásával valósult meg. A programot az oktatási intézmények sajátosságait figyelembe véve dolgozták ki, és sikerességét mi sem bizonyítja jobban, mint hogy 2000 és 2004 között mintegy 1700 intézmény vett részt benne, melyek közel 30%-a szakképző intézmény volt. Ebben az időszakban 8874 oktatási intézmény működött Magyarországon).⁴
- 2002-ben került megalapításra a **Közoktatás Minőségéért Díj (KMD)**, amelynek önértékelési keretrendszere bármely típusú közoktatási intézményre alkalmazható, de a modell alkalmazásakor minden szervezetnek az egyéni működési sajátosságait kell figyelembe vennie. A díj önértékelési modellje az Európai Kiválóság Díj követelményeit adaptálta a magyar oktatási rendszer sajátosságainak megfelelően.
- A KMD pályázatokon a szakképző iskolák szereplése sikeresnek mondható: 5 év alatt 8 díjat és 14 elismerő oklevelet szereztek.
- 2003-ban indult kifejezetten a szakiskolai képzésre vonatkozó, leginkább a munkaerő- piacra való bejutást elősegítő komplex fejlesztési program, a **Szakiskolai Fejlesztési Program (SZFP)**. Az SZFP keretében kidolgozott, az önértékelés elvégzéséhez szükséges **Szakiskolai Önértékelési Modell (SZÖM)** egy olyan komplex módszertani eszközzel segítette az intézményeket, amely figyelembe vette a szakiskolák specialitásait, lehetővé tette a fokozatos bevezetést úgy, hogy mindvégig az intézmény nevelési- oktatási- képzési tevékenységét helyezte az önértékelés középpontjába.⁵
- 2004 és 2010 között a közoktatási törvényben került megfogalmazásra minden nevelési-oktatási intézmény számára az **Intézményi Minőségirányítási Program (IMIP)** bevezetése, mely kötelezővé tette az intézmények részére minőségpolitika megfogalmazását, minőségfejlesztési rendszer működtetését és teljes körű önértékelés végzését rendszeres időközönként. Azt, hogy a jogszabályban előírt tartalmakat milyen formában, milyen rendszer keretében valósítják meg, az iskolák maguk határozhatták meg.
- **TÁMOP 2.2.1. 6. „A képzés minőségének és tartalmának fejlesztése” projekt keretében (2009-2011)** egy olyan önértékelésen (és hozzá kapcsolódó külső értékelésen) alapuló minőségbiztosítási keretrendszer került kidolgozásra a szakképző intézmények folyamatos fejlesztésének támogatására,

⁴ Oktatási Statisztikai Évkönyv (Statistical Yearbook of Education) 2004/2005. adatai alapján. <http://www.nefmi.gov.hu/miniszterium/oktatasi-statisztikak/oktatasi-evkonyv-2004>

⁵ Magyar Minőség (elektronikus folyóirat), XIX. évfolyam 11 -OK oktat -Oktatási különszám, 2010. november, 55. oldal http://www.quality-mmt.hu/adat/fajlok/letoltesek/magyar-elektronikus-folyoirat/mm_2010-/2010_11_okMM.pdf

⁶ Magyarországon TÁMOP névvel jelölik az Európai Unió által finanszírozási támogatásban részesített projekteket.

melynek elsődleges célja a szakképzés egységes egészként történő kezelése volt. Az Egységes Szakképzési Minőségirányítási Keretrendszer (ESZMK) egy olyan tartalmi és formai követelményrendszert jelent, mely az Európai Szakképzési Minőségbiztosítási Referencia Keretrendszerhez (EQAVET) igazodóan egységesítette és hangolta össze a szakképzés és a felnőttképzés terén a kidolgozás idején érvényben lévő és működtetett rendszereket, valamint lehetőséget biztosított az intézmények teljesítményének, eredményességének az összehasonlítására is. E keretrendszer a már meglévő minőségirányítási rendszerekre támaszkodott, azok bevált elemeit egyesítette és vette át, melybe már beépültek az EQAVET Keretrendszer indikatív jellemzői és indikátorai.

Ábra 6: Source: Quality improvement initiatives in the Hungarian vocational education and training (VET) sector (prepared by: Katalin Molnár Stadler Budapest, 2013)

- E minőségirányítási programok mellett természetesen sok intézmény saját utat járt be, és folyamatait szabályozására, önértékelésének megvalósítására különböző minőségbiztosítási rendszereket használt és használ, pl. ISO, TQM.
- A **felnőttképzési** jogszabályok 2002 óta folyamatosan előírják minőségirányítási tevékenység végzését a képző intézményekben. 2013-ig ez a felnőttképzési akkreditáció „formájában” valósult meg: intézményakkreditációt csak az az intézmény kaphatott, amely rendelkezett humánerőforrás-tervvel, a képzési tevékenység megvalósításának alapjául szolgáló folyamatleírásokkal, valamint minőségpolitikával, minőségcélokkal, minőségirányítási rendszerrel és önértékelési rendszerrel.
- 2013-tól az új felnőttképzési törvény és a hozzá kapcsolódó minőségbiztosítási rendelet már az EQAVET rendszer alapján határozta meg a felnőttképzési intézmények minőségbiztosítási kötelezettségét, s már előírta nem csak az önértékelés szükségességét, hanem a külső értékelés rendszeres elvégzését is.

A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy 2000 óta a közoktatásban, 2002 óta pedig a felnőttképzésben az oktatási intézmények szinte mindegyike végez valamilyen szintű minőségbiztosítási tevékenységet, megfogalmazta minőségpolitikáját, szabályozta legfontosabb folyamatait, méri a partneri elégedettséget és végez valamilyen szintű intézményi önértékelést. E minőségirányítási programok egy része valamilyen minősített program (pl. ISO), de a legtöbb a korábban tárgyalt programok valamelyike, illetve

az ezek alapján továbbfejlesztett, intézményi saját program, mely a korábbi Intézményi Minőségbiztosítási Program követelményeit tartalmazza.

Bár a köznevelésben a jelenlegi jogszabályok nem teszik kötelezővé a minőségbiztosítási tevékenységet, a már létrehozott, jól működő, bevált programok működtetését sok helyen nem hagyták abba az intézmények, hiszen saját érdekük azok fenntartása. (ezt alátámasztja, hogy szinte minden oktatási intézmény honlapján a mai napig megtalálható a minőségirányítási kézikönyv, illetve az intézmény minőségpolitikája). Emellett bár minőségirányítási program működtetése nem kötelező, a jogszabályok előírják olyan tevékenységek, mérések, értékelések kötelező végzését, melyek mind követelmények a minőségbiztosításban is: pl. a pedagógus- minősítés, pedagógiai-szakmai ellenőrzés rendszerének működtetése, pedagógus továbbképzés, a köznevelés- fejlesztési tervbe történő adatszolgáltatási kötelezettség, a tanulói teljesítmény mérését, stb.

Összességében elmondható, hogy bár arról, hogy az országban mely minőségbiztosítási rendszert hány oktatási intézmény használja, nincs pontos adat, valamilyen minőségbiztosítási tevékenységet minden intézmény végez, mely által a hatályos jogszabályi követelményeknek eleget tesz. Minden intézmény gyűjti, méri és értékeli a működésüket alapvetően meghatározó adatait, eredményeit, tevékenységeit.

A minőségbiztosítással kapcsolatos tapasztalat megosztás formái:

- Az Oktatási Minisztérium 2001-ben egyedülálló támogató környezetet hozott létre az intézmények számára, amelynek egyik kiemelkedő kezdeményezése volt a már említett Comenius 2000 közoktatási minőségfejlesztési program keretén belül megvalósuló Comenius 2000 Intézményi Klubhálózat, mely a szakmai párbeszédre és a horizontális információáramlásra alapuló kölcsönös tanulást szolgálta. Ez egy olyan hálózat volt, amely lehetővé tette, hogy a közoktatási intézmények, illetve pedagógusai a minőségfejlesztés terén megszerzett ismereteiket, tapasztalataikat és az általuk alkalmazott módszereket egymásnak továbbadják, lehetőséget nyújtott a legjobb gyakorlatok közös feltérképezésére, továbbá a résztvevők számára változó fejlesztési célok kitűzésére (benchmarking). A klubok régióként szerveződtek meg: minden régióban létrejött óvodai, alapfokú, és középfokú intézményi, illetve egy-egy speciális területet tömörítő (gyermekotthonok, szakképző intézmények, kollégiumok stb.) klub. A szervezési feladatokat a klubhálózatban az intézményekre bízták, amelyeket a monitoring eredmények alapján, meghívásos pályázat keretében választottak ki. Egy-egy klubban 8–10 intézmény gyűlt össze, általában negyedévente találkoztak, intézményenként egy-két képviselő részvételével. A hálózat honlapjára felhelyezték a találkozások időpontjait, az előző rendezvények összefoglalóit, a legjobb módszerek leírásait és a következő rendezvények tematikáit.⁷
- A Szakiskolai fejlesztési program (SZFP) keretén belül létrehozásra került egy Benchmarking adatbázis, mely lehetőséget biztosított az intézmények által alkalmazott és bevált, jó módszerek, eljárások, gyakorlatok összegyűjtésére és a mások által is hozzáférhető bemutatására, terjesztésére, illetve az azonos értelmezésű és mérési háttérű intézményi teljesítménymutatók (indikátor) szakmailag megalapozott, Internet alapú összehasonlítására. A benchmarking adatbázis létrehozásával a szakképző intézmények kézzel fogható, alkalmazható eszközt kaptak az egymástól való tanuláson keresztül történő folyamatos fejlesztés megvalósításához. A gyakorlatban sajnos a vártnál kevesebb intézmény szolgáltatott adatot a rendszerbe és még kevesebb (25%-uk) volt, aki valóban használta is az adatbázist, és beépítette annak használatát a működésébe.⁸

⁷ http://www.ofi.hu/sites/default/files/WEBRA/2011/01/Jelentes_2003.pdf Jelentés a magyar közoktatásról 2003. Országos Közoktatási Intézet Budapest, 2003, 345. oldal

⁸ Molnárné Stadler Katalin, Králik Tibor: A szakképzés szakmai folyamatellenőrzési rendszerének kialakítása és lehetséges működtetésének koncepciója 14. oldal

- Benchmarking adatbázis fejlesztés, azaz Minőségbiztosítási Informatikai Rendszer (MBR) a TÁMOP 2.2.1-08/1-2008-0002 „A képzés minőségének és tartalmának fejlesztése” kiemelt projekt 2. Minőségbiztosítás alprojekt keretében A TÁMOP 2.2.1-08/1-2008-0002 kiemelt projekt Minőségbiztosítás alprojekt fejlesztésének egyik produktumaként a projektgazda Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet egy elektronikus adatbázist (Minőségbiztosítási Informatikai Rendszer - MBR) alakított ki az intézményi indikátorok online rendszerben történő kezelésére. Az MBR adatbázis a Szakiskolai Fejlesztési Programban kifejlesztett és működtetett Benchmarking adatbázis szerkezetének továbbfejlesztése, amely alkalmas az iskolai rendszerű szakképzési és a felnőttképzési intézmények adatainak egységes struktúrában történő együttes kezelésére. Az adatbázisban szerepelnek a szakképzés-specifikus kötelező (már meglévő, kötelező adatszolgáltatásból átemelt) és ajánlott kulcsindikátorok, valamint az egyéb benchmarking indikátorok is.
- Az adatbázisban az TÁMOP 2.2.1-08/1-2008-0002 kiemelt projektbe bekapcsolódott közel 1.100 intézmény adatai szerepelnek, és ezen intézmények számára nyújt lehetőséget az adatbázis a szakképző intézmények eredményeinek elemzésére, és más intézményekkel való összehasonlítására.⁹

A minőségbiztosítás jelenlegi helyzete a magyar oktatási intézmények működésében

Mint már említettük, az iskolarendszerű képzés és a felnőttképzés szabályozása elkülönítetten valósul meg hazánkban. Ennek megfelelően a minőségbiztosítás szabályozása is különböző, bár tartalmi elemeikben sok átfedést mutatnak. A két képzéstípus minőségbiztosítási **szabályozásában** az azonosságok és különbségek összevetését a következő táblázatok segítségével tesszük meg.

Szabályozott terület	Iskolarendszerű képzések	Felnőttképzések	Megvalósulás
Minőségpolitika és ehhez kapcsolódó stratégia kialakítása		X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> Nem kötelező elem, ahol az iskola rendelkezik minőségpolitikával, általában közzéteszik a weblapon.</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Weblapon, illetve helyben szokásos módon történő nyilvánossá tétel, illetve mivel megléte a felnőttképzési engedély feltétele, az engedéllyel rendelkező intézmények listája <i>(kivéve csak rövid ciklusú képzéseket szervező intézmények)</i></p>

⁹ Máté Tímea, Csizsár Miklós Béla: Benchmarking adatbázis fejlesztés a szakképzés területén <http://minosegfejlesztas.dashofer.hu/index.php/articles/77361/81296/benchmarking-adatbazis-fejlesztas-a-szakkepzes-teruleten>

Szabályozott terület	Iskolarendszerű képzések	Felnőttképzések	Megvalósulás
Minőségbiztosítási kézikönyv		X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> A korábbi minőségbiztosítási szabályozásban foglaltak szerint 2011-ig minden nevelési- oktatási intézmény rendelkezett minőségbiztosítási kézikönyvvel. Ezek a dokumentumok máig léteznek, de aktualizálásuk, karban tartásuk az elmúlt négy évben az egyes iskolákra volt bízva.</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Kézikönyvek az egyes intézményeknél, illetve mivel megléte a felnőttképzési engedély feltétele, az engedéllyel rendelkező intézmények listája (<i>kivéve D képzési kör/csak rövid ciklusú képzéseket szervező intézmények</i>)</p>
Formális belső mechanizmusok a képzések indításának jóváhagyására, követésére és rendszeres belső értékelésére vonatkozóan	X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> A hatályos jogszabályokban részletesen szabályozott a folyamat, illetve az iskolák fenntartói is alkothatnak helyben eljárásrendet.</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Intézményi szintű eljárási utasításokat kell kidolgozni a folyamatokra a felnőttképzési jogszabályok figyelembe vételével.</p>
Oktatók folyamatos továbbképzése, teljesítményének mérése, minősítése	X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> Központi szabályozás: pedagógus minősítési rendszer, életpálya modell keretén belül</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Nincs konkrét jogi szabályozás a továbbképzésre, teljesítménymérésre vonatkozóan. Intézményi szintű eljárási utasításokat kell kidolgozni. Kapcsolódó dokumentumok: továbbképzési tervek, intézményi önértékelés</p>
Minőségbiztosítási program külső tanúsítási kötelezettsége		X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> Mivel jelenleg nem kötelező minőségbiztosítási rendszer működtetése, ezért külső tanúsítási kötelezettség sincs.</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Jegyzőkönyv, tanúsítvány</p>

Szabályozott terület	Iskolarendszerű képzések	Felnőttképzések	Megvalósulás
Éves minőségcélok meghatározása, évenkénti értékelése	X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> 2010-ig volt, jelenleg nincs ilyen konkrét kötelezettsége az iskoláknak. Azonban a fenntartónak készítendő éves fejlesztési tervben meg kell fogalmazni a következő egy évre szóló terveket, illetve értékelni kell az elmúlt évek megvalósulását.</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Jogszámban megfogalmazott kötelezettsége a felnőttképző intézményeknek. Minőségcélokat képzésenként és indoklással kell meghatározni. A minőségcélok megvalósulásának mérése az intézmény saját, korábbi adataihoz képest, illetve a központi statisztikák eredményeihez képest történik általában az intézményi önértékelés keretén belül.</p>
Panaszkezelési rendszer működtetése	X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> Hatályos jogszabályokban foglaltak szerint az intézmény házirendjében szabályozott módon történik a panaszkezelés. (1. igazgató, 2. fenntartó, 3. területileg illetékes Kormányhivatal, ombudsman)</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Intézményi szintű eljárásokban foglalt módon, illetve Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal felé</p>
Képzéshez kapcsolódó információk gyűjtése, elemzése	X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> Közoktatási Információs Rendszeren keresztül (KIR) (a legtöbb adatszolgáltatás ezen a rendszeren keresztül történik) Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program (OSAP)</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Jogszámban meghatározottak alapján, illetve intézményi szintű eljárásokban foglalt módon történik az információk gyűjtése és elemzése, melyek értékelése intézményi szinten az éves önértékelés keretén belül történik. Adatszolgáltatás a Felnőttképzési Információs Rendszeren, illetve az Országos adatszolgáltatási kötelezettség az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Programon (OSAP) keresztül történik.</p>

Szabályozott terület	Iskolarendszerű képzések	Felnőttképzések	Megvalósulás
Képzési tevékenységre vonatkozó mennyiségi és minőségi információk közzététele	X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> KIR rendszeren keresztül történik adatszolgáltatás tanulói létszámokra, lemorzsolódásra vonatkozóan. Minőségi információk közzététele nem kötelező.</p> <p>Jogsabály közzétételi listát ír elő a következő adatokkal:</p> <ul style="list-style-type: none"> • felvételtire, díjakra, képzésekre vonatkozó általános információk • általános személyi feltételekre vonatkozó információk • az országos mérés-értékelés évenkénti eredményét • a mindennapos képzési tevékenységre (házi feladatok, szakkörök, stb) vonatkozó általános információkat • a fenntartó intézmény munkájával összefüggő értékelésének nyilvános megállapításait <p><u>Felnőttképzés:</u> adatszolgáltatás a következőkről: képzési csoportok száma, létszáma, képzés végén végzett elégedettségmérés eredménye</p>
Önértékelés végzése	X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> A köznevelésben a hatályos jogszabályok előírják minden intézmény számára az éves önértékelés végzését, mely középpontjában a pedagógusok minősítése, illetve a vezetői önértékelés áll.</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Minőségbiztosítási rendelet szerint kötelező, de az intézmények az önértékelés gyakoriságáról maguk dönthetnek.</p>

Szabályozott terület	Iskolarendszerű képzések	Felnőttképzések	Megvalósulás
A képzési programok/ Helyi tanterv/ Pedagógiai és Szakmai program, valamint tananyagok tervezési és tartalmi felülvizsgálata	X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> Jogsabályokban részletesen szabályozott módon, szakértő bevonásával történik az egyes képzések engedélyezése, melyben komoly szerepet kap mind a tartalmi felülvizsgálat, mind a tervezés vizsgálata (személyi-tárgyi, pénzügyi feltételek vizsgálata) Tananyag tervezése az iskolák által kidolgozott tanmenetek/kurrikulumok alapján történik, melyet a központilag kiadott kerettantervek alapján kell elkészíteni. Az iskolarendszerű képzések többségében a tankönyvek, tanulási segédanyagok központi tankönyv, illetve tananyaglistákból választhatók.</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Jogsabályokban foglaltak szerint szakértők bevonásával történik az egyes képzések engedélyezése, melyben itt is komoly szerepet kap a tartalmi felülvizsgálat, illetve a személyi és tárgyi feltételek rendelkezésre állásának vizsgálata. A tananyagok tervezése a képzési programok alapján történik</p>
A képzési programok/ Helyi tanterv/ Pedagógiai és Szakmai program végrehajtásához szükséges személyi és tárgyi feltételek, pénzügyi források biztosítására vonatkozó eljárás	X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> Jogsabályokban részletesen meg vannak határozva a személyi és tárgyi feltételek, valamint a pénzügyi források biztosításra vonatkozó előírások. Az egyes szakmákra vonatkozó speciális tárgyi feltételeket a szakmai és vizsgakövetelmények tartalmazzák.</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Felnőttképzésben szintén részletesen vannak szabályozva a képzések végrehajtásához szükséges feltételek és források. Az egyes szakmákra vonatkozó speciális tárgyi feltételeket itt is a szakmai és vizsgakövetelmények tartalmazzák. Ezen túlmenően a felnőttképzési intézményeknek eljárásokat is ki kell alakítania a feltételek biztosításnak módjáról és a hozzá kapcsolódó feladatokról.</p>
Képzési programok/ Helyi tanterv/ Pedagógiai és Szakmai programok nyilvánossága	X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> Nemzeti köznevelési törvény írja elő a nyilvánosságát.</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Nyilvánossága kötelező elektronikus formában, illetve az intézményben.</p>
Az oktatók alkalmazásával kapcsolatos követelmények megfogalmazása	X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzések:</u> Köznevelési törvényben foglaltak a részletes feltételek.</p> <p><u>Felnőttképzés:</u> Felnőttképzési törvényben foglalt részletes, de az iskolarendszerű képzéseknél megengedőbbek a feltételek Intézményi szintű eljárásokban a helyi szabályokat.</p>

Szabályozott terület	Iskolarendszerű képzések	Felnőttképzések	Megvalósulás
A tanulók tanulási eredményeivel kapcsolatos adatok gyűjtése és elemzése	X	X	<u>Iskolarendszerű képzések:</u> Szakmai vizsgaeredményekre vonatkozó különböző adatok szolgáltatása kötelező az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Programon keresztül <u>Felnőttképzés:</u> Szakmai vizsgaeredményekre vonatkozó különböző adatok szolgáltatása kötelező az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Programon keresztül
A tanulók elégedettségmérésével kapcsolatos adatok gyűjtése és elemzése		X	<u>Iskolarendszerű képzések:</u> Jelenleg nem kötelező a tanulói elégedettségmérés. <u>Felnőttképzés:</u> Jogszabály kötelezően előírja a képzés végén történő elégedettségmérést a képző intézmények számára. Az elégedettségmérés eredményét szakonként összesítve szolgáltatja az intézmény a felnőttképzési információs rendszerbe.

Táblázat 3.1. Quality Assurance in the Hungarian Public and Adult Education

Mérési/értékelési tevékenység a tanítás-tanulási folyamat során

Az indikátorok kulcsfontosságú eszközök mind az oktatás-irányítás, mind a képző intézmények számára függetlenül attól, hogy az adott területen kell-e minőségbiztosítási programot működtetnie az intézménynek, vagy sem, hiszen az oktatási rendszer állapotáról a legteljesebb képet mindig az oktatási indikátorok szolgáltatják.

Éppen ezért ezeknek az indikátoroknak (azaz az intézmények eredményességének mérésére alkalmas mutatóknak) a meghatározása elengedhetetlen követelmény minden oktatási szereplő számára, legyen az hagyományos iskola vagy egy oktatási vállalkozás.

Mind az iskolarendszerű, mind a felnőttképzésben szükséges az oktatási rendszer működését, teljesítményét tükröző statisztikai adatok gyűjtése, mely reális képet adhat az oktatáspolitikai számára az oktatás aktuális helyzetéről. Mindez bár eredetileg minőségbiztosítási alapelve, mégis az aktuális minőségügyi szabályozásoktól függetlenül kell, hogy megvalósuljon egy országban. Ma Magyarországon nem fed le minden oktatási területet a minőségbiztosítási tevékenység kötelezettsége, mégis országosan működik az oktatás minőségi és mennyiségi mutatóinak mérésére és értékelésére szolgáló rendszer, mert kizárólag jól átgondolt és meghatározott mutatók, indikátorok által mért adatok alapján kaphatunk reális képet az oktatási rendszer működéséről, erősségeiről és gyengeségeiről. Az oktatáspolitikai célok megvalósulásának mérését pedig csak közös mérőrendszer felállításával és működtetésével lehet teljesíteni.

2013-ban Magyarországon új alapokra helyezték a felnőttképzési minőségbiztosítási tevékenységet. Ez az új rendszer már az EQAVET elveire épül, éppen ezért a következő táblázatban az oktatási folyamatban történő mérési és értékelési tevékenységet a jelenlegi felnőttképzési kötelezettségekre alapozva mutatjuk be.

Mind a közoktatásban, mind pedig a felnőttképzésben jelenleg jogszabályi követelmény az intézményi önértékelés végzése. Ezt felnőttképzésben a minőségirányítási rendszer keretén belül, míg a közoktatásban központilag meghatározott elvek alapján, elsősorban a pedagógusminősítést figyelembe véve kell elkészítenie az intézményvezetőknek. Ma Magyarországon így minden oktatási intézmény számára kötelező valamilyen önértékelés végzése, a különbség a tartalomban mutatkozik meg: a felnőttképzésben sokkal szélesebb tevékenységi kört kell értékelnie az intézményeknek, míg a közoktatásban kifejezetten a pedagógusok szakmai munkájára, előmenetelére kell koncentrálni.

Mérési/értékelési tevékenység	Iskola-rendszerű képzések		Felnőtt-képzések		Megvalósulás
	külső ellenőrzés	belső ellenőrzés	külső ellenőrzés	belső ellenőrzés	
A képzési programok/helyi tanterv/ pedagógiai és szakmai programok és tananyagok tervezése és tartalmi felülvizsgálata	X		X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzésekben:</u> Jogszabályokban foglaltak szerint az engedélyezési és ellenőrzési eljárások keretében a fenntartó és a Kormányhivatal által. <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> A tervezés a fejlesztés az előírásoknak megfelelően történik-e? Hány új program kerül kidolgozásra?</p> <p><u>Felnőttképzésben:</u> <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> A tervezés a fejlesztés az előírásoknak megfelelően történik-e? Hány új program/tananyag kerül kidolgozásra? Csak belső ellenőrzés keretén belül: A kidolgozott programok közül mennyi valósul meg? (Mennyit tud elindítani a képző?)</p>
A képzési programok végrehajtásához szükséges személyi és tárgyi feltételek, pénzügyi források biztosítása	X		X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzésekben:</u> Jogszabályban foglalt feltételek ellenőrzése az engedélyezési és az ellenőrzési eljárások keretében (fenntartó és Kormányhivatal is) <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> Pedagógusok iskolai végzettsége és szakmai gyakorlata, főállású és óraadó tanárok aránya, jogszabályban előírt tárgyi feltételek megléte, biztosításának módja, éves költségvetés</p> <p><u>Felnőttképzésben:</u> Jogszabályban foglalt feltételek ellenőrzése az engedélyezési és ellenőrzési eljárások keretében (Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal) <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> Oktatók iskolai végzettsége és szakmai gyakorlata,</p>

Mérési/értékelési tevékenység	Iskola- rendszerű képzések		Felnőtt- képzések		Megvalósulás
	külső ellenőrzés	belső ellenőrzés	külső ellenőrzés	belső ellenőrzés	
					foglalkoztatásuk módja, a jogszabályban előírt tárgyi feltételek megléte, biztosításának módja, jogszabályban foglalt vagyoni biztosíték megléte.
A képzési programok/helyi tanterv/ pedagógiai és szakmai programok nyilvánossága	X		X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzésekben:</u> A Pedagógiai és szakmai programokhoz való hozzáférést az ellenőrző szervek és az iskolák partnerei számára biztosítani kell a hatályos jogszabályok szerint. <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> _____ programok elérhetősége</p> <p><u>Felnőttképzésben:</u> Mind az ellenőrző szervek, mind az intézmények partnerei számára hozzáférhetővé kell tenni a képzési programok teljes tartalmát. (Mérhető a képzési programok száma (egy év alatt az új képzési programok száma) <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> _____ programok elérhetősége, számuk változása évente</p>
Az oktatók alkalmazásával kapcsolatos követelmények	X		X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzésekben:</u> Jogszabályokban meghatározott részletes szabályok (iskolai végzettség, szakmai gyakorlat, erkölcsi bizonyítvány, továbbképzési kötelezettség teljesítése) szerint. <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> fenntartó által, illetve engedélyezési és ellenőrzési eljárás keretében a jogszabályoknak való megfelelés</p> <p><u>Felnőttképzésben:</u> Jogszabályokban meghatározott részletes szabályok (iskolai végzettség, szakmai gyakorlat, erkölcsi bizonyítvány) szerint. <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> intézmény által a minőségbiztosítási rendszerben foglaltak szerint, illetve hatóság által engedélyezési és ellenőrzési eljárás keretében</p>
Az intézmény tevékenységével összefüggő információ nyilvánossága	X		X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzésekben:</u> KIR rendszerbe szolgáltatott adatok napra készen tartása, OSAP adatszolgáltatási kötelezettség, Különös közzétételi lista készítése minden intézmény számára kötelező, melyben az intézmény tevékenységére vonatkozó adatokat és eredményeket kell mindenki számára hozzáférhetővé tenni (személyi azonosításra alkalmatlan módon)</p>

Mérési/értékelési tevékenység	Iskola- rendszerű képzések		Felnőtt- képzések		Megvalósulás
	külső ellenőrzés	belső ellenőrzés	külső ellenőrzés	belső ellenőrzés	
					<p>Működési dokumentumok közzététele</p> <p><u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> adatszolgáltatás megtörténte</p> <p><u>Felnőttképzésben:</u></p> <p>A Felnőttképzési Információs Rendszerbe szolgáltatott adatok napra készen tartása, OSAP adatszolgáltatási kötelezettség</p> <p>Felnőttképzési tevékenységgel összefüggő adatok közzététele, illetve a felnőttképzési nyilvántartási szám kötelező feltüntetése minden hivatalos dokumentumon és a honlapon.</p> <p><u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> adatszolgáltatás megléte</p>
<p><u>Az intézmény tevékenységének önértékelése (a felnőttképzésben foglalt követelményeket alapul véve)</u></p>	X		X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzésekben:</u></p> <p>Jogszabályban meghatározott szempontok alapján 2015-től minden intézménynek kötelező önértékelést végeznie, mely középpontjában a pedagógusminősítés és a vezetői önértékelés áll.</p> <p><u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> az önértékelési dokumentum és eredmények</p> <p><u>Felnőttképzésben:</u></p> <p>Jogszabályban foglaltak szerint kötelező intézményi önértékelés végzése. Annak gyakoriságát az intézmények önmaguk határozhatják meg.</p> <p><u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> az önértékelési dokumentum és eredmények</p>
<p>A tanulók éves átlagos vizsgaeredményei</p>	X		X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzésekben:</u></p> <p>Statisztikai adatszolgáltatási kötelezettsége van az intézményeknek vizsgaeredményekre vonatkozóan.</p> <p><u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> adatszolgáltatás megtörténte</p> <p><u>Felnőttképzésben:</u></p> <p>Jogszabályi előírás szerint a minőségcélok között kell meghatározni a szakonkénti mérését.(modulzáró vizsgák és egyéb köztes vizsgák, számonkérések eredményeinek mérése: csak belső ellenőrzés keretében, záróvizsgák eredményének mérése: központilag)</p> <p><u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> adatszolgáltatás megtörténte</p>
<p>Képzések</p>	X		X	X	<p><u>Iskolarendszerű képzésekben:</u></p>

Mérési/értékelési tevékenység	Iskola-rendszerű képzések		Felnőtt-képzések		Megvalósulás
	külső ellenőrzés	belső ellenőrzés	külső ellenőrzés	belső ellenőrzés	
Iemorzsolódási aránya					<p>Statistikai adatszolgáltatási kötelezettsége van az intézményeknek.</p> <p>Ellenőrzés/mérés, értékelés: <u>adatszolgáltatás megtörténte</u></p> <p>Felnőttképzésben:</p> <p>Jogszabályi előírás szerint a minőségcélok között kell meghatározni a szakonkénti mérését.</p> <p>Ellenőrzés/mérés, értékelés: <u>éves minőségcélok értékelésének eredménye</u></p>
A tanulói elégedettségmérés eredményei			X	X	<p>Iskolarendszerű képzésekben:</p> <p>Nincs ilyen mérési kötelezettség.</p> <p>Felnőttképzésben:</p> <p>Jogszabályi előírás szerint a minőségcélok között kell meghatározni a szakonkénti mérését. A kötelező kérdésekre adott válaszok átlageredményét képzésenként és kérdésenként az intézmény továbbítja a Felnőttképzési Információs Rendszerbe.</p> <p>Ellenőrzés/mérés, értékelés: <u>az éves minőségcélok értékelésének eredménye, adatszolgáltatás megtörténte</u></p>
Az oktatók teljesítményével kapcsolatos visszacsatolás (Az oktatók teljesítményének mérése)	X	X	X	X	<p>Iskolarendszerű képzésekben:</p> <p>Jogszabályban foglalt pedagógus minősítés szabályai szerint. (*tartalmi részletek lejjebb található)</p> <p>Ellenőrzés/mérés, értékelés: <u>a pedagógusok eredményei, minősített pedagógusok száma/aránya</u></p> <p>Felnőttképzésben:</p> <p>Intézményi szinten kötelező a pedagógusok teljesítményének mérése.</p> <p>Ellenőrzés/mérés, értékelés: <u>Az elégedettségmérések, az óralátogatások alkalmával és a vezetői értékelések eredményei</u></p>
A munkáltatók és a munkaerőpiac egyéb szervezeteinek képzési programokkal kapcsolatos véleményének visszacsatolása			X	X	<p>Iskolarendszerű képzésekben:</p> <p>Nincs ilyen előírás</p> <p>Felnőttképzésben:</p> <p>Munkaerő piaci hasznosulás százalékos aránya OKJ képzések esetén</p> <p>Ellenőrzés/mérés, értékelés: <u>legalább 50%-os munkába állási arány (Intézményi szintű mérési kötelezettség)</u></p>
Az intézmény szervezeti			X	X	<p>Iskolarendszerű képzésekben:</p>

Mérési/értékelési tevékenység	Iskola-rendszerű képzések		Felnőtt-képzések		Megvalósulás
	külső ellenőrzés	belső ellenőrzés	külső ellenőrzés	belső ellenőrzés	
egységei és alkalmazottai minőségbiztosítással kapcsolatos felelőssége					Nincs ilyen kötelezettség <u>Felnőttképzésben:</u> minőségbiztosítási folyamatban szabályozva helyi szinten <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> a folyamatokban meghatározott felelősségek teljesülése (a külső és belső ellenőrzés keretén belül)
Az oktatók kompetenciáinak fejlesztése	X		X	X	<u>Iskolarendszerű képzésekben:</u> Jogszabályban foglaltak szerint kötelező a pedagógusok hétévenkénti továbbképzése. Ennek megvalósítására az intézményeknek továbbképzési tervet kell készíteniük, s megvalósulását folyamatosan értékelni kell. <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> a továbbképzésekben való részvétel, a továbbképzési terv megvalósulása <u>Felnőttképzésben:</u> Az intézményeknek a minőségirányítási rendszer keretén belül kell szabályoznia <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> a kitűzött célok megvalósulása
Panaszok kezelése, kivizsgálása	X		X	X	<u>Iskolarendszerű képzések:</u> Hatályos jogszabályokban foglaltak szerint az intézmény házirendjében szabályozott módon történik a panaszkezelés. (1. igazgató, 2. fenntartó, 3. területileg illetékes Kormányhivatal, ombudsman) <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> nincs ilyen kötelezettség <u>Felnőttképzés:</u> Intézményi szintű eljárásokban foglalt módon, illetve Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal felé <u>Ellenőrzés/mérés, értékelés:</u> panaszok száma, megoldások, helyesbítő tevékenységek eredménye

Táblázat 3.2. Measuring/assessing activity of QA in the Hungarian Public and Adult Education

A mérés/értékelési tevékenységeket összefoglaló táblázatban jól nyomon követhető, hogy a közoktatásban is megtalálhatók a legfontosabb önértékelési kritériumok még akkor is, ha nem a minőségbiztosítás keretein belül történik azok előírása:

Az iskolarendszerű képzésekben 2013-ban vezették be hazánkban - az Európai Unió legtöbb tagállamához hasonlóan- a tanfelügyeleti rendszert (pedagógiai- szakmai ellenőrzési modell), mely elsősorban a külső értékelésen alapul, de részét képezi az önértékelés is.

E rendszer kidolgozása során az oktatási kormányzat egy egységes, nyilvános szempontsor alapján kialakított, rendszeres, külső szakmai ellenőrzési és értékelési rendszert kívánt megvalósítani. Fontosnak tartották, hogy az egységes külső értékelés az intézmények önértékeléseihez kapcsolódva legyen képes objektív, fejlesztő értékelést adni valamennyi köznevelési intézmény számára.¹⁰

A tanfelügyelethez kapcsolódó önértékelés főbb jellemzői:

- Alapelv: a külső értékelés (tanfelügyelet) és az önértékelés szoros kapcsolata.
- Az intézményi önértékelés fókuszában a tanulási-tanítási folyamat, a pedagógiai munka minősége áll.
- Az intézményi / vezető / pedagógus önértékelés egységes szempont- és eszközrendszere összhangban van a tanfelügyeleti intézmény / vezető / pedagógus értékelés szempont- és eszközrendszerével, pedagógusok esetében a minősítési rendszer követelményeivel.
- A tanfelügyeleti értékelési szempontok mindhárom szinten kiegészülnek az önértékelést támogató szempontokkal, elvárásokkal.¹¹

Összevetve az intézmények nyilvános dokumentumait és az önértékelések elemeit, jelenleg az oktatási intézményeknek meglehetősen kevés olyan adatot kell weblapjukon (vagy más módon) nyilvánosságra hozniuk, melyek tartalmazzák valamilyen módon az önértékelésük adatait. Pozitív példa a közoktatásban a Különös közzétételi lista, illetve a felnőttképzésben az elégedettségmérések összesített eredményei. Az önértékelések eredményei elsősorban két célt szolgálnak mindkét területen: 1. az intézmény saját tevékenységének rendszeres ellenőrzését, 2. az országos statisztikákba, mérésekbe való adatszolgáltatási kötelezettségek teljesítését, melyek alapvetően az oktatási rendszer aktuális állapotáról, minőségéről adnak reális képet, s ez a legfőbb kapocs a külső és a belső értékelések célja között:

Külső értékelési rendszert az alábbi célok elérése érdekében lehet és szükséges kialakítani és működtetni:

- A tanulók/képzésben részt vevő felnőttek jogainak és érdekeinek védelme.
- Annak biztosítása, hogy a képző intézmények minőségi oktatást-képzést nyújtsanak a tanulók/képzésben részt vevő felnőttek számára.
- A képző intézmények támogatása működésük, illetve szakmai munkájuk és eredményességük folyamatos fejlesztése érdekében.
- Intézményi szinten az önértékelés hitelesítése.
- Rendszeres adatgyűjtés és adatelemzés a helyi, a regionális, valamint az országos tervezés és fejlesztések megalapozásához.¹²

¹⁰Barcsák Marianna, Barlai Róbertné, Jurecz Emil, Járainé dr. Bódi Györgyi, Farkasné Egyed Zsuzsanna, Horváthné Moldvay Ilona, Virágné Nagy Éva, Ringhofer Ervin, Tóth Géza, Varga László: Országos tanfelügyelet, Kézikönyv szakképző iskolák számára, Oktatási Hivatal 2014 szakmai anyag bevezetőjének felhasználásával

¹¹Molnárné Dr. Stadler Katalin: Intézményi önértékelés, tanévnyitó konferencia prezentáció http://www.oktatas.hu/pub/bin/dload/unios_projektek/tanevnyito_konferencia2014/Molnarne_dr_Stadler_Katalin.pdf

A mindkét oktatási terület szabályozásában foglaltakat megvizsgálva jól látszik, hogy a mérés/értékelési tevékenység központi szabályozása úgy került kialakításra, hogy az alkalmas legyen az egyes intézmények saját minőségfejlesztési tevékenységére is. Így bár a közoktatásban nem előírás a minőségirányítási program működtetése, mégis a legfőbb folyamatok meg kell, hogy jelenjenek az iskolák mérés/értékelési tevékenységében.

4 Informatikai eszközök és/vagy eszközkészletek a minőségbiztosításban

4.1 Informatikai rendszerek a magyar szakképzésben

A magyarországi szakképző intézmények gyakorlatában jelenleg nem működik olyan informatikai rendszer, amely az intézményi minőségirányítási rendszert támogatná. A jelenleg futó „TÁMOP 2.2.1-12/1-2012-0001 a szakképzés és a felnőttképzés minőségének és tartalmának fejlesztése” című hazai projekt 4. alprojek „Szakmai folyamatellenőrzési rendszer kidolgozása” keretében folyamatban van egy a szakfelügyeleti rendszert támogató informatikai rendszer fejlesztése, a fejlesztést a Microsoft Magyarország Kft. végzi.

A projekt célja az, hogy a különböző (iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli szak- és felnőttképző) intézmények és az állam által elismert szakképesítések képzési folyamatának **ellenőrzései egységes módszertan szerint valósuljanak meg, és eredményei egységes szempontok alapján értékelhetők, összehasonlíthatók legyenek.** Ezt segíti elő a szakmai folyamatellenőrzés módszertanhoz illeszkedő, a folyamatellenőrzés folyamatát, feladatait támogató informatikai rendszer.

Az tervezett szoftverrendszer nem az intézmények belső minőségirányítási rendszerének támogatására készül, célja egy olyan online platform kialakítása, ahol a közeljövőben bevezetendő szakfelügyeleti ellenőrzés megtervezése, nyomon követése megvalósítható. A rendszer támogatja a szakmai folyamatellenőrzés éves terveinek elkészítését, és a konkrét ellenőrzések végrehajtását az ellenőrzési program összeállításától az ellenőrzésről készülő jelentés elkészítéséig. Az ellenőrzésekhez készült módszertani kézikönyv előírásai szerint az ellenőrzés megkezdése előtt az intézményeknek önértékelést kell végezniük. Az informatikai rendszer biztosítani fogja az önértékelési jelentések adatainak felvételét, és az előírt intézményi dokumentumok feltöltését, tárolását, és ezen adatok, dokumentumok, valamint az ellenőrzések publikus adatainak, statisztikáinak lekérdezését az arra jogosultak számára. A rendszer fejlesztése várhatóan 2015. szeptemberében zárul.

A magyar közoktatásban széles körben elterjedt másik alkalmazás az „**@Napló Adminisztrációs Rendszer**”. Az @Napló a hagyományos, papír alapú napló kiváltására szolgáló elektronikus megoldás, amelynek adminisztrátori felülete az alapnyilvántartások (tanulók, osztályok, csoportok, tanárok, tanórák, tantárgyak stb.) kezelésére szolgál. Főbb moduljai: nyilvántartások (intézményi adatok, termek, tantárgyak, tantervek, eszközök, tanulók, osztályok, csoportok, gyakorlati helyek, tanárok, stb.), e-napló (órarend, helyettesítése, csengetési rend stb.) kezelése, keresési, lekérdezési, szűrési lehetőségek az e-naplóból származó adatokkal (tanórák, jegyek, mulasztások, feljegyzések stb.), dokumentumgeneráló modul (amely alkalmas osztálynaplók, statisztikák, törzslapok, igazolások, bizonyítványok, ill. egyéb iskolai dokumentumok PDF, DOC, és XLS formátumú előállítására. A dokumentumgenerátor előre meghatározott sablonok alapján, az elektronikus napló adatbázisából származó adatokkal állítja elő a

¹² Molnárné Stadler Katalin- Králik Tibor: Az Egységes Minőségirányítási Keretrendszer bevezetése, Tanulmány 2009. ÚMFT Programiroda TÁMOP-2.2.1-08/1-2008-0002

különböző dokumentumokat és elektronikus statisztikákat.), tanügyi statisztikák (statisztikai táblázatokat ill. diagramok készítésére, a Köznevelési Információs Rendszer adatbázisához (KIR-STAT-hoz) kötelezően szolgáltatandó adatok gyűjtése). A rendszerhez az intézmény munkatársai (vezetők, tanárok, adminisztrátor) és a fenntartó képviselője férhet hozzá, illetve a tanulóval kapcsolatos információkhoz (például a naplóba írt jegyeihez) a szülő is hozzáférhet.

A röviden bemutatott két rendszer adatszinten kapcsolódik/kapcsolódhat a minőségirányítási rendszerhez, hiszen az önértékeléshez szükséges adatok egy részét tartalmazzák.

4.2 OpenQAsS Toolkit – az esettanulmányokban megfogalmazott javaslatok

Az OpenQAsS projektben tervezett funkciókkal rendelkező, kifejezetten az intézmény minőségirányítási rendszerének támogatására készült, van ilyen célra használt informatikai megoldásra Magyarországon nem találtunk példát.

A két hazai intézményben készült esettanulmány azonban számos olyan felvetést tartalmaz, amit az OpenQAsS Toolkit (OQT) tervezése során figyelembe kell venni.

Az első, nagyon alapvető követelmény, hogy az OQT semmiképpen NE szaporítsa az intézmény munkatársainak adminisztratív feladatait, tehát ha az intézmény az adatgyűjtésre és adminisztrációra már bevezetett egy rendszert, ne kerüljön sor az adatok redundáns tárolására. Informatikai szempontból igen nehéz kérdésnek tűnik az, hogy hogyan lehet majd elkerülni (például a tanulók adatainak) duplikált nyilvántartását?

Javaslatok

(0) Adminisztrációs terhek elemzése

(1) Iskolai minőségcélok, indikátorok kezelése

A minőségcélokhoz tartozó indikátorok tekintetében szükség van egy központilag egységes indikátorhalmazra (amelyek gyűjtése kötelező), és egy intézmény-specifikus halmazra, amely tükrözi az iskola egyedi sajátosságait, ami megyéknként is eltérő lehet.

(2) Partnerek (diákok, szülők, fenntartók, kaparák, a munkaerő-piac képviselői) között végzett elégedettségi felmérések egységes kezelése

Ehhez szükséges egy online kérdőív-szerkesztő modul, amely ugyanakkor felkínál az egyes területekhez kész, szabványos sablonokat.

(3) Folyamatszabályozó rendszer, a folyamatokhoz rendelt indikátorokkal

Célja a PDCA-ciklus (tervezés, megvalósítás, ellenőrzés, visszacsatolás) támogatása és nyomon követése.

(4) Intézményi, Vezetői és pedagógusi önértékelés támogatása

Online csekklisták és kompetencia-katalógusok, amelyek alapján SWOT-elemzés készíthető, a rendszer automatikusan javaslatokat fogalmazhat meg a fejlesztési területekre. Ha a rendszer összhangban vannak a pedagógus életpálya-modell keretében végzett pedagógus-értékelési rendszerrel, akkor ez a szolgáltatás támogatja a pedagógusok felkészülését az értékelésre.

(5) Belső kommunikáció támogatása

Belső információs rendszer!!

Az iskolában legyen jól szervezett információcsere, a kommunikáció rendszerbe szervezeten áramoljon. A résztvevő felek (a tanulók, a szülők, az oktatók, a vezetés és az összes többi partner) ne érezze magát kizártnak az információ-áramlásból.

A gyakorlati oktatás részben iskolai, részben külső tanműhelyekben folyik. A térbeli elszigeteltség gyakran vezet oda, hogy a szakoktatók, tanműhelyvezetők kimaradnak a belső kommunikációból, és úgy érzik, hogy emiatt hátrányos helyzetben vannak.

Ki kell alakítani az iskola belső internet-alapú információs rendszerét úgy, hogy az elektronikusan rendelkezésre álló információkat jól strukturáltan lehessen tárolni és megosztani.

Át kell gondolni, hogy a különböző információkat hol, milyen struktúrában lehet könnyen hozzáférhetően tárolni és kommentálni.

(6) Tudásmenedzsment, tudásmegosztás támogatás

Működjön egy olyan speciális **belső tudásmenedzsment-rendszer**, amely lehetővé teszi a munkatársak tapasztalatainak, a továbbképzéseken résztvevők tudásgyarapodásának szervezett átadását és hasznosulását. Ezzel a szakmai felkészültség színvonalának emelése, **az innovációkra és a tapasztalatcserékre való motiváltság növelése, egymás jobb megismerése, a kollegialitás erősítése érhető el.** Cél az, hogy a továbbképzéseken és a tanítás során több év alatt felhalmozódott tapasztalat, szerzett tudás dokumentálását, cseréjét és hasznosulását jól meghatározott folyamat szabályozza.

A munkatársak az évek során számtalan tapasztalatot halmoznak fel, tanulságos történeteik, bevált gyakorlati fogásaik, rejtett tudásaik vannak, amelyek nincsenek rendszerszerűen tárolva, kezelve, frissítve és a különböző csatornákon nincsenek hatékonyan és mérhetően megosztva. Az iskoláknak nincs jól kiépített, a belső egyéni és szervezeti tudást hatékonyan kezelő tudásmenedzsment-rendszere. A mennyiségi méréseken kívül (mint például az éves továbbképzési órák száma) nincsenek rendszerbe szervezett minőségi indikátor-mérések.

- Belső indikátor-rendszert kell kidolgozni a tudásmenedzsment hatékonyságának mérésére.
- A használatra fel kell készíteni a munkatársakat és átgondolni a motivációs lehetőségeket.

Ki kell alakítani a tudásmegosztás feltételeit az alábbi területeken:

- A munkatársak által kapott tanfolyami tananyagok (ismertetők, kérdőívek, kézikönyvek, módszertani segédanyagok, tanulmányok, stb.);
- A munkatársaknak a tanfolyamokon készített feljegyzései, összefoglalói;
- A tanfolyamon részt vett kollégákkal a tanfolyam tartalmáról, módszertanáról, tapasztalatairól célzott interjú készítése, dokumentálása és megosztása;
- A tanítási munkát kísérő naplók;
- Jól bevált módszerek, forogatókönyvek, egyéni tantervek, pedagógiai módszerek tárháza;
- Online publikációk, papír-alapú információk jegyzéke;
- Videofelvételek, hangfelvételek.

(7) Klímatesztek az intézkedéseknek hatásának mérésére

A két évente elvégzett, **(120?) standardizált kérdésből álló átfogó klímatesztek** eredménye megmutathatja, hogy volt-e az intézkedéseknek hatása.

(8) Dokumentumtár

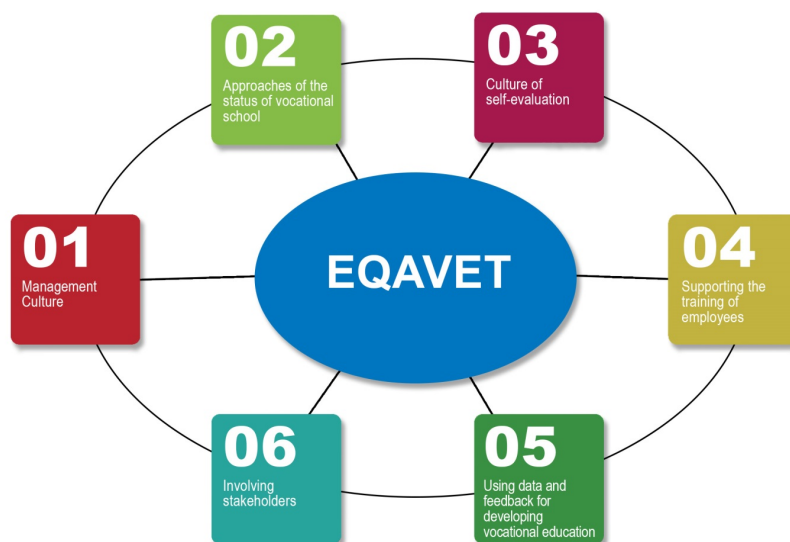
A szoftvernek tartalmaznia kellene még egy, a minőségbiztosítással kapcsolatos nagy dokumentumtárházat is, amelyben a legfontosabb standardizált dokumentumokat a felhasználó letölthetné és saját igényei szerint alakíthatná.

5 A nemzeti minőségbiztosítási rendszer és az Eqavet összefüggései

Az EQAVET Szakképzési Minőségbiztosítási Keretrendszert (European Quality Assurance Reference Framework in Vocational Educational and Training) azért hozták létre 2009-ben a tagállamok, a szociális partnerek és az Európai Bizottság, hogy elősegítsék a szakképzés minőségbiztosításával és minőségfejlesztésével kapcsolatos munkát.

Tekintettel a tagállami és a tagállamok közötti, a szakképzés minőségére irányuló megközelítések sokszínűségére és összetettségére, a keretrendszer közös referenciapontot nyújt az Európa-szerte jellemző számos szakpolitikai áramlat és gyakorlat közötti átláthatóság, konzisztencia és hordozhatóság biztosítására, hogy ilyen módon növelje a kölcsönös bizalmat, valamint a tanulók és munkavállalók mobilitását.

Az Európa Parlament és a Tanács által 2009-ben elfogadott Keretrendszert a tagállamok az Európai Bizottsággal együttműködésben dolgozták ki. A Keretrendszer a szakképzés terén szorosabb együttműködést szorgalmazó Koppenhágai Nyilatkozatot követő kulcsfontosságú eleme, illetve elsődleges szerepet játszott az európai oktatási és képzési rendszer megújítási munkáiban. A szakképzési Minőségirányítási Nemzeti Referencia Pont valamennyi tagországban lehetővé teszi a szakképzés területén a keretrendszerrel és a nemzeti minőségbiztosítással kapcsolatos információkhoz való hozzáférést.

Ábra 7. Source: EQAVET modules brochure (www.eqavet.eu)

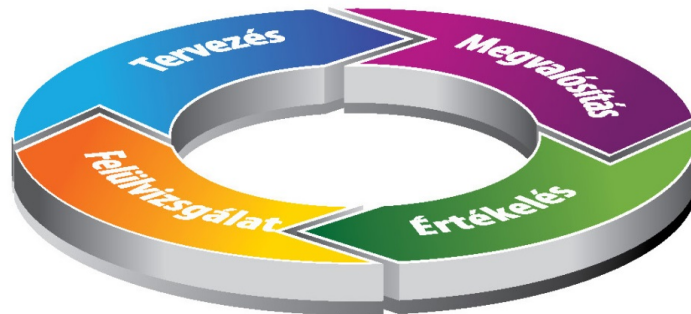
Az Európai Közös Szakképzési Minőségbiztosítási Keretrendszer (CQAF/EQARF/EQAVET) fejlesztésének fontossága mellett érvek és indokok az alábbiakban foglalhatók össze:

1. Hangsúlyozza és előtérbe helyezi a szakképzés minőségfejlesztésének fontosságát, ezáltal segíti az ezzel kapcsolatos szakmapolitikai döntések meghozatalát
2. Növeli az átláthatóságot és erősíti a szakképzési rendszerekben való (kölcsönös) bizalmat az egyes országok között és országon belül
3. Minden szinten (országos, regionális, helyi/intézményi) ösztönzi a szakképzésben az érdekelt feleket a minőséggel való aktív, tevéleges foglalkozásra
4. A szakképzést egységes egészként kezeli, így elősegíti az integrált, koherens nemzeti szakképzés létrejöttét.
5. Ösztönzi a szakképzés szereplőit, hogy rendszeresen végezzenek önértékelést. Az önértékelés során feltárt problémák, a fejlesztendő területek azonosítása elősegíti a magas színvonalú képzés biztosítását.
6. Lehetővé teszi egy olyan külső értékelési rendszer kialakítását és működtetését, mely támogatja az intézményeket a fejlesztési célok megvalósításában
7. Biztosítja, hogy a belső (intézményi) és külső (ágazati, fenntartói) mérések egységes indikátorokra, adatbázisra épüljenek
8. A folyamatos fejlesztés érdekében lehetőséget ad a tudásmegosztásra, a jó gyakorlatok feltérképezésére (és azok átvételére, adaptálásra is)

A minőségirányítási rendszer és a folyamatok

MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI CIKLUS

Európai Szakképzés Minőségbiztosítási
Referencia Keretrendszer

1. Célok és tervek

Megfelelő és mérhető célok meghatározása a szakmapolitikai irányelvek, az eljárások, a feladatok és az emberi erőforrások terén.

2. Megvalósítás

A célok és célkitűzések elérését biztosító eljárások létrehozása (pl. partnerségek kialakítása, az érdekelt felek bevonása, az erőforrások allokálása, valamint szervezeti vagy operatív eljárások kidolgozása).

3. Mérés és értékelés

Az eredmények értékelésére szolgáló mechanizmusok megtervezése, adatgyűjtés és adatfeldolgozás a megalapozott értékelés érdekében.

4. Felülvizsgálat

Eljárások kialakítása a tervezett eredmények és/vagy az új célkitűzések elérése érdekében; a visszajelzések feldolgozását követően a leginkább érintett felek megbeszéléseket folytatnak és elemzéseket végeznek, a változást elősegítő eljárások kidolgozása céljából.

Ábra 8: Source: EQAVET modules brochure (www.eqavet.eu)

Az EQAVET keretrendszerrel összhangban lévő és az Európa-szerte alkalmazott megközelítések elemzésének eredményeképpen hat modul azonosítottak. A modulok - melyek egymást kiegészítik és támogatják – az EQAVET rendszer indikatív jellemzőire és mutatóira épülnek.

A modulok segítséget nyújtanak azoknak a fő feladatoknak a beazonosításához, melyek a keretrendszer minőségbiztosítási folyamatait javításához, tökéletesítése érdekében szükségesek.

A EQAVET rendszerszintű indikátorai

Az EQAVET működtetésének fontos elemei a mérhetőséget és értékelést meghatározó elemek. Az átláthatóság követelménye a keretrendszer egyik legfontosabb eleme, amely megalapozza a partnerségben a kölcsönös bizalom elvét. Ennek az indikátor rendszernek a felépítése követi a célrendszer felépítését. Ezek az indikátorok elsődlegesen rendszerindikátorok, amelyeket tovább lehet bontani ágazati, regionális, fenntartói, illetve intézményi szintre. Valamennyit úgy kell meghatározni, hogy azokból előállítható legyen az alábbi 10 rendszerszintű indikátor, amelyeknek meg kell jelenniük az ágazati/intézményi célok és indikátorok között is:

1. Minőségbiztosítási rendszerek relevanciája a szakoktatási és szakképzési szolgáltatók esetében:

- a) jogszabályban vagy saját kezdeményezésre meghatározott belső minőségbiztosítási rendszert használó szakoktatási és szakképzési szolgáltatók aránya
- b) akkreditált szakoktatási és szakképzési szolgáltatók aránya.

2. A tanárok és szakoktatók képzésébe történő befektetés:

- a) továbbképzésen részt vevő tanárok és szakoktatók aránya;
- b) befektetett összeg.

3. A szakoktatási és szakképzési programokban résztvevők aránya:"

A szakoktatási és szakképzési programok résztvevőinek száma¹³, a program típusa és az egyéni kritériumok szerint.¹⁴

4. A szakképzési programokat elvégzők aránya:

A szakképzési programokat sikeresen elvégző vagy elhagyó személyek száma a program típusa és az egyéni kritériumok szerint.

5. A szakoktatási és szakképzési programok résztvevőinek elhelyezkedési aránya:

- a) a szakoktatásban vagy szakképzésben részt vett tanulók elhelyezkedése meghatározott időpontban a képzés elvégzése után, a program típusa és az egyéni kritériumok szerint;
- b) a szakképzésben részt vett tanulók közül a foglalkoztatottak aránya meghatározott időpontban a képzés elvégzése után, a program típusa és az egyéni kritériumok szerint.

6. A megszerzett képességek hasznosítása a munkahelyen:

- a) az egyének által – a szakképzés befejezését követően – gyakorolt foglalkozás, a képzés típusa és az egyéni kritériumok szerint¹⁵;
- b) az egyének és a munkaadók elégedettségi aránya a megszerzett képességekkel/ kompetenciákkal.

7. Munkanélküliségi ráta, egyéni kritériumok szerint¹⁶

8. A sérülékeny társadalmi csoportok túlsúlya:

- a) a szakoktatásban és szakképzésben részt vevő, hátrányos helyzetű csoportba sorolt résztvevők százalékos aránya (egy meghatározott régióban vagy gyűjtőterületen) kor és nem szerint;
- b) a hátrányos helyzetű csoportok sikerességi aránya kor és nem szerint.

9. A munkaerő-piaci szakképzési igények azonosításának mechanizmusai:

- a) információk a különböző szinteken tapasztalható változó igények meghatározására szolgáló mechanizmusokról;
- b) bizonyítékok ezek eredményességére.

10. A szakoktatáshoz és szakképzéshez való jobb hozzáférés előmozdítására szolgáló programok:

- a) a különböző szinteken meglévő programokra vonatkozó információk;
- b) bizonyítékok ezek eredményességére.

¹³ A szakmai alapképzés esetében: a tanuló résztvevőnek tekintéséhez hathetes képzési időszak szükséges. Az egész életen át tartó tanulás esetében: a népesség hány százaléka vesz részt formális szakoktatási és szakképzési programokban.

¹⁴ A nemre és a korra vonatkozó alapinformációkon túl más társadalmi kritériumok is alkalmazhatók, pl. korai iskolaelhagyók, legmagasabb oktatási eredmények, migránsok, fogyatékkal élők, munkanélküliség hossza stb.

¹⁵ A szakmai alapképzés esetében: többek között az iskolaelhagyó tanulók elhelyezkedésére vonatkozó információk.

¹⁶ Az ILO és az OECD meghatározása: 15–74 év közötti aktív munkakereső, de munkával nem rendelkező egyének, akik készek munkába állni.

Az indikátor rendszer területén nem találunk megkülönböztetést az iskolarendszerű szakképzés és a felnőttképzés között.

AZ EQAVET MODULJAI

Magyarország és az európai szakképzés minőségbiztosításában történő együttműködés

Magyarországon a szak- és felnőttképző intézmények számára Európai Unió forrásból (2009 és 2011 között) Európában elsők között - egy kiemelt projekt keretében - kidolgozták az Egységes Szakképzési Minőségirányítási Keretrendszert (ESZMK), amely kompatibilis a EQAVET Keretrendszerrel.

A rendszer céljaként meghatározták a következőket: A szak-, és felnőttképzésben működtetett minőségirányítási rendszerek egységesítése és összehangolása annak érdekében, hogy a szakmapolitikai irányítók és maguk a képzésben érintettek is folyamatosan képet alkothassanak az intézmények tevékenységéről és működéséről. Az ¹⁷egységes - a meglévő rendszerre támaszkodó – az európai irányvonalhoz illeszkedő minőségirányítási referencia keretrendszer indikátor rendszere az indikátorok 3 csoportjából épült fel:

- Kötelező kulcsindikátorok, melyek a statisztikai adatszolgáltatásokból megkaphatók
- Az ajánlott kulcsindikátorok, melyek az intézményi minőségfejlesztés szempontjából fontosak (ezeket az intézmények maguk határozzák meg, gyűjtik és feldolgozzák)
- Benchmarking indikátorok, melyek a sok intézmény által mért, a további tervezést, fejlesztést megalapozó indikátorok

Magyarország nemcsak az elsők között volt az EU országok között, amely alaposan átgondolta a szakképzés minőségbiztosítási rendszerének összehangolását az európai irányvonalakkal, hanem annak megismerését és alkalmazását is igen széles körben valósította meg. A szakiskolai fejlesztési programban (2006-2009 között) mintegy 160 szakképző iskolában került bevezetésre a hazai sajátosságok figyelembe vételével adaptált Szakképzési Minőségirányítási Keretrendszer (SZMBK). Ezt követően – 2010-ben került sor a „Képzés minőségének és tartalmának fejlesztése” projektben az Egységes Szakképzési Minőségirányítási Keretrendszer (ESZMK) fejlesztésére és kipróbálására. A rendszer teljeskörű bevezetésének előkészítése 1070 szak-, és felnőttképző intézményben valósult meg. Ezzel a lépéssel Magyarország nagy lépést tett **Bruge Communiqué**-ben meghatározott feladat teljesítéséért.

Magyarország tevékenyen részt vett az EQAVET hálózat 2010-2013 közötti munkaprogramjának megvalósításában is.

A 2013. évben új fordulatot hozott - ahogy ezt a második fejezetben tárgyaltuk – megszűnt a közoktatásban (így az iskolarendszerű szakképzésben is) az intézményi minőségirányítás rendszer működtetésének kötelezettsége, de bevezetésre került a tanfelügyeleti rendszer, mely igen komoly feltételeket szab és ellenőriz a közoktatás minden intézményében, így a szakképző iskolákba is. Ugyanakkor a felnőttképzésben az új törvény továbbra is kötelezi az oktatással foglalkozó intézményeket egy – központilag ajánlott - minőségirányítási rendszer adaptálására és működtetésére .

¹⁷ A „Bruge Communiqué”-ban határozták meg, hogy a tagállamoknak 2015-ig létre kell hozni egy – az EQAVET-tel kompatibilis – rendszert.

Mindezeket túl folytatódott a szak-, és felnőttképzés minőségfejlesztése az utóbbi két évben, az EQAVET és a korábbi fejlesztések figyelembe vétele mellett, egy folyamatszempléltű minőségirányítási rendszer kidolgozása és kipróbálása van folyamatban.

6 Vezetői összefoglaló

E projekt alapvető célja, hogy a szakképzés minőségbiztosításához egy szabadon felhasználható keretprogramot és szoftvert fejlesszen, továbbá hogy az Európai Unió szakképzésében javasolt minőségszabványokat transzferálja az egyes tagországok oktatási rendszerébe és felkészítsen az új mérő és értékelő rendszer és az indikátorok alkalmazására.

Ahhoz, hogy e projekt feladatait eredményesen tudja elvégezni, szükséges volt, hogy a partnerországokban (Egyesült Királyság, Írország, Olaszország, Spanyolország és Magyarország) felmérjük a szak- és felnőttképzés jelen helyzetét, státuszát jogi és szakmai kereteket mind az országos, mind pedig intézményi szinten. Fontos cél volt, hogy minden partnerország feltérképezze a szak- és felnőttképzés jogszabályi meghatározottságát és kereteit a minőségbiztosítással összefüggésben. Bemutatja minden ország azt a minőségbiztosítási gyakorlatot, mely jelenleg az adott nemzet szakképzési és felnőttképzési rendszerében meghatározó.

További célként határoztuk meg, hogy a nemzeti beszámoló tartalmazza azokat módszereket és eszközöket (kiemelten az informatikai eszközöket) melyeket központosítottan vagy intézményi szinten az egyes iskolák, oktatási egységek használnak a minőségbiztosítási munkájukban, annak támogatásaként (adattárolás, adatbázisok, dokumentum gyűjtemények, számítások, lekérdezési lehetőségek). Ezek az információk meghatározóak a fejlesztendő közös rendszer specifikációja szempontjából is.

A NEMZETI JELENTÉSRŐL ÖSSZEFOGLALÓAN

A hazai szak- és felnőttképzést – annak elmúlt néhány évben történt fejlesztését és a legújabb (2013/2014. tanévi) változásait - az **első fejezetben** röviden mutattuk be. Nem térhettünk ki visszamenőleg több fontos változásra, koncentráltuk a jelen rendszerre. Éppen ezért elsősorban a duális képzés bevezetését, a strukturális és tartalmi változásokat (közoktatási és szakképzési arányok és az output tartalmának módosítása) mutattuk be. Az ábra, mely az ISCED szintek szerinti felépítését mutatja be a magyar oktatási rendszernek, áttekintést nyújt a szak- és felnőttképzés helyéről, kapcsolódási pontjairól és a struktúra egészébe való beépüléséről.

Ebben a fejezetben néhány fontos adatot és tendenciát is bemutatunk a 9. évfolyamos nappali tagozatos tanulók megoszlásáról, illetve a megoszlás változásáról a programtípusok (gimnázium, szakközépiskola, szakiskola és speciális szakiskola) szerint. A kormányzati szándék és támogató intézkedések ellenére évek óta alig emelkedik a szakiskolai tanulók száma, sokkal inkább nő a szakközépiskolában és gimnáziumban tanuló fiataloké.

Röviden ismertettük és összehasonlítottuk a korábbi (2001) és 2013. szeptembertől érvényes felnőttképzési törvény minőségbiztosításra gyakorolt hatását. A felnőttképzés - jogszabályokban meghatározott - minőségbiztosítási szabályai szigorúak, jól illeszkednek az EQAVET mérőrendszeréhez. A probléma azonban az, hogy a 2013. évtől hatályos jogszabályok nem vonatkoznak a felnőttképzés egészére, csak annak egy - a törvényben definiált - részére.

Bemutattunk felnőttképzésben tanulók adatait is, mely tényszámok az EU (27 Countries) adataival összehasonlítva évek óta nagy lemaradást mutatnak.

Az első részt jól egészíti ki a jogszabályi beágyazottságról készített **második fejezet**, melyből világosan rajzolódik ki az új szak- és felnőttképzési rendszer valamennyi változása, kiemelten a minőségbiztosítás belső (önellenőrzési) és külső (tanfelügyeleti) szabályozottsága, tartalma.

A 2. fejezet ismerteti a következőket:

„A legfontosabb Alapvető állampolgári elvárás, hogy megismerhető és könnyen azonosíthatóak legyenek a Magyarországon megszerezhető szakképesítések. Ezeket az Országos Képzési Jegyzék (OKJ) tartalmazza, jelenleg a 150/2012. (VII. 6.) Kormányrendelet hatályos. Ez nem csak deklarálja az állam által elismert szakképesítéseket, de meghatározza az OKJ módosításának eljárásrendjét is. Tartalmazza az előző időszakokban definiált szakképesítések megfeleltetését a hatályos képesítési rendszerben – segítve ezzel a munkavállalók, a munkáltatók és a közigazgatásban dolgozó jogalkalmazók egyértelmű eligazodását.

Az egyes szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményei (SZVK) szaktárcák szintjén kerülnek meghatározásra, így biztosítják a szakmai korszerűséget és szakszerűséget. Azért, hogy ezek egységes elvek mentén kerüljenek meghatározásra, az egyes miniszteri rendeletek tekintetében a szakképzésért felelős minisztériumnak (jelenleg ez a Nemzetgazdasági Minisztérium – NGM) egyetértési joga van.”

A fejezet további részében megtalálható a „Pedagógus életpálya modell” rövid bemutatása, annak jogi szabályozása, továbbá a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a köznevelési intézményekben történő bevezetéséről szóló rész. A minőségbiztosítási szemléletű ellenőrzési és minősítési rendszer folyamatosan kerül felépítésre, mely kiterjed a szakképzés területére is.

Az oktatásért felelős miniszter működteti az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés rendszerét. Ennek keretei között a köznevelési intézményben folyamatos pedagógiai-szakmai ellenőrzést szervez, amely intézményenként, ötévente ismétlődő, értékeléssel záruló vizsgálat. Az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés célja a pedagógusok munkájának külső, egységes kritériumok szerinti ellenőrzése és értékelése a minőség javítása érdekében. Az ellenőrzés kiterjed fenntartótól függetlenül minden köznevelési intézményre.

A szak- és felnőttképzési rendszer részletezését a **harmadik fejezetben** találják, bemutatjuk a minőségbiztosítás intézményi szintjeit és elemezzük is azokat. Ez a fejezet mutatja be valamennyi szakképző intézmény korábbi és jelenlegi minőségirányítási rendszerét, annak kötelező és nem kötelező elemeit.

Magyarországon minden oktatási intézmény számára kötelező valamilyen önértékelés végzése, a különbség a tartalomban mutatkozik meg: a felnőttképzésben jelenleg sokkal szélesebb tevékenységi kört kell értékelnie az intézményeknek, míg a közoktatásban kifejezetten a pedagógusok szakmai munkájára, előmenetelére kell koncentrálni.

Az iskolarendszerű képzésekben 2013-ban vezették be hazánkban - az Európai Unió legtöbb tagállamához hasonlóan- a tanfelügyeleti rendszert (pedagógiai- szakmai ellenőrzési modell), mely elsősorban a külső értékelésen alapul, de részét képezi az önértékelés is.

E rendszer kidolgozása során az oktatási kormányzat egy egységes, nyilvános szempontsor alapján kialakított, rendszeres, külső szakmai ellenőrzési és értékelési rendszert kívánt megvalósítani. Az egységes külső értékelés az intézmények önértékeléseihez kapcsolódva képes objektív, fejlesztő értékelést adni valamennyi köznevelési intézmény számára.

A felnőttképzés jogi úton szabályozta minőségirányítás területeit. Ehhez hasonlítva (ezzel párhuzamosan) írjuk le a közoktatás és szakképzés ugyanezen indikátorait, azok forrását és dokumentumait az első táblázatban.

A második táblázatban foglaltuk össze ugyanazokat a mérési és értékelési feladatokat mindkét képzési típusban (iskolarendszerű szakképzés, illetve felnőttképzés) külön-külön, továbbá ezen feladatok megvalósítását.

A 2013/2014 évben bevezetett új szak- és felnőttképzési rendszer és annak minőségbiztosítása még nem értékelhető objektív módon. Ez az egy év nem tekinthető elegendőnek, nincsenek bizonyítékok e tekintetben. (egy oktatási folyamat végét meg kell várunk az értékeléssel, de közben mérhetjük a részeredményeket és értékelhetők a reflexiók.)

A **negyedik fejezetben** a EQAVET kerül a górcső alá. Azt tekintettük át, hogy mióta, milyen fejlesztésben, milyen széles körben és hogyan foglalkozott a magyar oktatásügy az EQAVET hazai bevezetésével, indikátorainak adaptálásával, gyakorlatba illesztésével. Megállapítható, hogy e tekintetben nagyon jól haladtunk előre és eredményeink példaértékűek.

Végezetül bemutattunk két oktatási intézményt (lásd a mellékletben), ahol annak ellenére, hogy a törvény nem írja elő kötelezően, mégis alkalmaznak minőségirányítási rendszert, a munkájukat évtizedek óta úgy végzik, hogy megfeleljenek a legfontosabb partnereknek (a tanulóknak és a szülőknek) és jó értékelést kapjanak a hatósági, törvényességi és szakmai ellenőrzések alkalmával.

Ez a két esettanulmány egy-egy bemutató, de sok információt nyerhetünk ezek olvasásával is a hazai minőségbiztosítás helyzetét illetően.

Ami a jelentésből kimaradt

Fontos változás és sikertörténet, hogy két hónapja ért véget Magyarországon egy hosszú fejlesztési folyamat, melynek eredményeként az európai szakértői bizottság elfogadta a Magyar Képesési Keretrendszert (MKKR).¹⁸

¹⁸ Az egész életen át tartó tanulás Európai Képesítési Keretrendszerének (EKKR) létrehozásáról szóló 2008. évi európai uniós ajánlás kérte fel a tagállamokat, hogy hozzák létre saját nemzeti képesítési keretrendszerüket és biztosítsák az EKKR-rel történő megfeleltetést. Ezen ajánlás értelmében az uniós tagállamokban kiadott új bizonyítványoknak és okleveleknek hivatkozást kell tartalmaznia arról, hogy az adott képesítés a nemzeti és az európai keretrendszer mely szintjének felel meg.

Az MKKR új távlatokat nyit és további lehetőségeket teremt az egyes képesítések nemzetközi elismeréséhez. A tanulási és munkahelyi mobilitás szükségessé tette, hogy új rendszerbe sorolva, a nemzetközi referenciához hasonlítva történjen meg az egyes képesítések szintjeinek meghatározása (így valamennyi szak- és felnőttképzési képesítés besorolása is ennek megfelelően történik). Ennek egyik legfontosabb célja és előnye, hogy a tanulási eredmény azonos módon való meghatározás és szinteknek megfelelő besorolása lehetővé teszi az összehasonlíthatóságot.

Ez egy új minőségi kategória Európában, melyben az oktatás célja adott szintű tanulási eredmény elérése, melyet a tudáson kívül képességekben fogalmaznak meg, továbbá olyan kompetenciák fejlesztését célozzák meg, amelyek szükségesek egy adott képesítés megszerzéséhez. Ez jelentős változást hoz a szak- és felnőttképzés eredményeinek mérésében és értékelésében is, de a tanulási folyamat egészét is befolyásolja. Változhat a közeli jövőben a (egy most folyó fejlesztés ezt bizonyítja) a szak- és felnőttképzés minőségirányításának alapelve is. A jövőt illetően a szakképzést irányítók preferálják a folyamatokra alapuló minőségellenőrzési rendszer működtetését.

Budapest, 2015. május 6.

7 Mellékletek

7.1 Esettanulmány: Szakközépiskola

Összefoglaló

Az esettanulmány összefoglalja a SZÁMALK- Szalézi Szakközépiskola felnőttképzési ágazatának teljes körű minőségbiztosítási rendszerét. Bemutatja, hogy egy felnőttképző intézmény számára mit ír elő az új, 2014-ben elfogadott felnőttképzési rendeletet.

Az interjú foglalkozik az iskola felnőttképzési üzletágának minőségügyi rendszerével, annak jellemzőivel, mérőszámaival, továbbá az önértékelés és külső értékelés formáival, tartalmával és eszközrendszerével.

Az iskola a lehetőségek közül kiválasztott egy keretrendszert, majd e keretrendszer alapján dolgozta ki az iskola saját minőségbiztosításának indikátorait, mérési eszközeit és az eljárások pontos rendjét. Ezen alapelvek alapján készült el az iskola átfogó Felnőttképzési Minőségbiztosítási Kézikönyve. Az esettanulmány bemutat egy minőségbiztosítási ciklust az előzetes tudásmérés alapelveiről, a mérőeszközökről, az intézkedéseinek rendjéről és a visszacsatolás módjáról. Az esettanulmány tartalmazza az intézmény két vezetőjének javaslatait az OpenQAas-projekt keretében tervezett minőségbiztosítási eszközről.

Az iskola alapadatai

Cím: 1119 Budapest, Fejér Lipót u. 70.

Telefon: +36-1-883-3655

Honlap: <http://www.szamalk-szki.hu>

A SZÁMALK- Szalézi Szakközépiskola SZÁMALK Szakközépiskola néven 1995 óta működő, nagy múltú intézet. A nappali tagozaton és felnőttképzési esti tagozaton a tanulólétszám összesen **1070 fő**, ebből a felnőttképzésben résztvevők száma **160 fő**. Az iskolában összesen 46 oktató és az oktatást segítő szolgáltató munkatárs dolgozik. A középfokú és emelt szintű szakképzéseken túl az iskola 1999 óta képez tanulókat a felsőfokú szakképzési kurzusokon is.

A SZÁMALK- Szalézi Szakközépiskola (a továbbiakban: iskola) több, mint 15 éve végez felnőttképzési tevékenységet. Felnőttképzési ágazata 2014-ben kapta meg az új engedélyeztetési szabályok szerinti működési engedélyt. Ennek alapján a következő szakterületeken kínál felnőttképzést: **lakberendező, fotográfus és fotótermék-kereskedő, informatikai rendszergazda, szoftverfejlesztő, idegen nyelvű ügyfélkapcsolati szakügyintéző, stewardess.**

Az iskola minőségügyi programjának előzményei

Az előd SZÁMALK Szakközépiskola az aktuális törvények alapján már 1993-ban elkészítette helyi minőségirányítási programját, amely tartalmazta az intézményi **minőségpolitikát, a minőség-célokat és a minőségfejlesztési rendszert, az intézmény működésének hosszútávra szóló elképzeléseit, a megvalósítási terveket, az intézmény működésének folyamatát, és a vezetési, tervezési, ellenőrzési, mérési és értékelési feladatok végrehajtási rendjét.** Az iskola a kilencvenes évektől folyamatosan részt vett az ISO 9001:2000 programban, az EFQM és a Szakképzési Önértékelési Modell (SZÖM), a Közoktatás Minőségéért Díj (KMD) pályázataiban, az Intézményi Minőségirányítási Programban (IMIP) meghatározott minőségfejlesztési rendszerben és a COMENIUS 2000 programban bevezetett és a korábbi felnőttképzési akkreditációhoz szükséges minőségirányítási rendszerben.

A minőségbiztosítás helyzete 2012 után

Az oktatási kormányzat 2011-ben módosította a közoktatást érintő addigi minőségbiztosítással összefüggő törvényeket és rendeleteket. Ezt követte 2013-ban a korábbi felnőttképzést érintő törvények és rendeletek felülvizsgálata és módosítása is. Az új felnőttképzési törvény alapján az 58/2013. NGM rendelet részletesen szabályozta a felnőttképzés minőségbiztosítási keretrendszerét, valamint a Felnőttképzési Szakértői (FSZB) működésének rendjét. A szabályozás fő elemei a következők:

Az intézmény:

- a) **átfogó minőségpolitikát** és ehhez kapcsolódó stratégiát alakít ki képzési tevékenysége minőségének biztosítása érdekében;
- b) **formális belső mechanizmusokat alakít ki képzési programjai indításának jóváhagyására, követésére és rendszeres belső értékelésére vonatkozóan;**
- c) **eljárásokat alakít ki az oktatók folyamatos továbbképzésének és minősítésének biztosítására;**
- d) **minden képzési programjához biztosítja az annak megvalósításához szükséges erőforrásokat;**
- e) gondoskodik képzési tevékenységének hatékonyságát biztosító **információk gyűjtéséről, elemzéséről és felhasználásáról, és**
- f) honlapján rendszeresen közzéteszi a képzési tevékenységére vonatkozó naprakész, objektív mennyiségi és minőségi információkat.

A rendelet alapján bármely intézmény dolgozhat ki minőségbiztosítási keretrendszert, amelyet jóváhagyásra a Felnőttképzési Szakértői Bizottsághoz kell benyújtani. A SZÁMALK- Szalézi Szakközépiskola a Felnőttképző Vállalkozások Szövetsége (FVSZ) által engedélyezett minőségirányítási rendszert vette át saját minőségbiztosítási keretrendszereként és adaptálta az iskola szükségleteihez.

Az iskolának két évente kérnie kell a külső auditálást. Mivel a külső auditorok is az FVSZ által jóváhagyott minőségbiztosítási kritériumok alapján végzik ellenőrző munkájukat, biztosítva van a két évenkénti auditálások szempontrendszere és az iskolai önellenőrzési rendszere közötti összhang.

7.1.1 Az iskola minőségbiztosítási stratégiája

Az iskola minőségpolitikai nyilatkozata

A minőségpolitikai nyilatkozat a képzéssel és az infrastruktúrával szembeni nagyon magas minőségi követelményeken kívül tartalmaz olyan, az iskola specialitásaként számon tartható elemeket is, mint az felnőttképzésben résztvevők már megszerzett tudásának és egyéni tanulási igényeinek figyelembe vételét. A nyilatkozat kifejti, hogy az iskola teljes minőségbiztosítási eszközrendszert, ezen belül **komplex mérési, önértékelési rendszert működtet, és ellenőrzik a minőségcélok teljesülését.**

Az iskola a felnőttképző intézmény egész szervezetét átfogó, minőségben és rendszerben való gondolkodást elősegítő vezetési kultúrát valósít meg. Minden belső és külső munkatársat megismertet a minőségpolitikával, illetve azokkal az eljárásokkal, melyet adott munkakörben alkalmazni szükséges.

Az elégedettség-mérésen és a helyesbítő tevékenységeken keresztül az iskola figyelembe veszi és a minőségbiztosítás rendszerébe beépíti a képzésben résztvevők és az összes többi ügyfél véleményét.

Az iskola vezetősége a - a rendszer egyes folyamatait a leírtak szerint - a munkatársak bevonásával - évente értékeli és összehasonlítja az eredményeket az intézmény előző évi adataival.

Az iskola vezetősége rendszeresen, belső megbeszéléseken, **ötletbörzék, folyamatábrák, dokumentumelemzések segítségével értékeli a belső felmérések eredményeit.**

A minőségbiztosítási rendszer működésének szabályozása

A minőségbiztosítási rendszer működését négy szintű dokumentációs rendszer szabályozza:

- I. szint: a 2014.-i keltezésű **Felnőttképzési Minőségbiztosítási Kézikönyv**, amely magába foglalja a felnőttképzési minőségbiztosítási rendszer minden folyamatát;
- II. szint: Az éves minőségcélok és a folyamatokban meghatározott követelményprofilok tartalmazzák a rendszer folyamatainak operacionalizálható elemeit;
- III. szint: Az eljárasmódok, amelyeket a minőségbiztosítási rendelet határoz meg (lásd fentebb);
- IV. szint: A képzés megvalósításával összefüggő dokumentumok: feljegyzések, nyilvántartások, bizonylatok.

7.1.2 A minőségbiztosítás mérési (diagnosztikai) eszközei

Általános elvek

Az egyes mérőszámok a rendeleti előírásokon túl a minőségbiztosítási rendszer fejlesztésére, a vevői igények kielégítésére és a minőségpolitikában kitűzött célok megvalósítására és mérésére irányulhatnak. A minőségcélokkal kapcsolatos követelményeket az iskola a minőségcélok és indikátorok követelményprofiljaiban előírt módon kezeli. Az intézmény a jogszabályok által megkövetelt szabályozási területekhez kapcsolódóan minőségi jellemzőket (indikátorokat) határoz meg. A minőségi jellemzők megvalósulását adatgyűjtéssel és elemzéssel értékeli, egyrészt tervezett módon az éves vezetőségi átvizsgálások keretein belül, másrészt a folyamatos tevékenység során felmerülő változásokat kezelve, az értékelési rendszer keretei közt. Az indikátorok és a hozzá rendelt célértékekkel kapcsolatos követelményeket a minőségcélok és indikátorok követelményprofilban előírt módon határozzák meg.

Az intézmény a minőségcélokhoz és a minőségi jellemzőkhöz rendelt célértékek elérését és az újabb célok és célértékek kitűzésének lehetőségét a vezetőségi átvizsgálásokon ellenőrzi, elemzi és értékeli. Az indikátorok és a hozzá rendelt célértékek az éves értékelés során nyert megállapítások alapján a fejlesztési tevékenység részeként is megjelennek a minőségbiztosítási rendszerben.

Az iskola Felnőttképzési Minőségbiztosítási Kézikönyve részletesen leírja a vezetőség felelősségét, a gazdálkodás és a képzési tevékenység tervezésének és megvalósításának rendjét, a minőségbiztosítás méréseinek, elemzéseinek, értékelésének és a fejlesztési stratégiának rendszerszerű menetét. A kézikönyv részletesen taglalja a minőségbiztosítási követelményprofilokat:

A hivatalos statisztika indikátorai

Az iskola adatszolgáltatási kötelezettsége kiterjed a Felnőttképzési Információs Rendszer (FIR) keretében kért adatokra:

- a felnőttképzést folytató intézmény megnevezése, székhelye,
- az engedély megszerzésének időpontja, száma,
- a képzési csoport képzésének első napja, haladásának napokra, időpontokra és helyszínekre bontott, óraszám szerinti ütemezése,
- a képzés befejezésének tervezett időpontja, résztvevők száma,
- a képzés elvégzésével megszerezhető dokumentum.

Az Országos Szakképzési Adatgyűjtési Programban (OSAP) az iskolák kötelesek rendszeresen jelenteni a következő alapadatokat:

- A képzésben részt vevő születési ideje,
- legmagasabb iskolai végzettsége,

- neme,
- lakcímének irányító száma,
- munkajogi státusza, a beiratkozás időpontja,
- a képzés befejezése,
- a lemorzsolódások és hiányzások adatai,
- vizsgaeredmények,
- hányadik szakképesítését szerezte,
- a képzésben részt vevő részvételi díjának költségviselői.

Ebből a két adatcsoportból képezhetők olyan mutatók, amelyek például az éves vizsgaadatok vagy lemorzsolódási számok összehasonlítása alapján a minőségbiztosítási mérések egyik alapját alkotják.

A Felnőttoktatási Minőségbiztosítási Kézikönyv indikátorai

Az iskola Felnőttoktatási Minőségbiztosítási Kézikönyve a következő indikátorokat határozza meg:

- **a képzési programok és tananyagok tervezésével és tartalmi felülvizsgálatával kapcsolatos indikátor(ok),**
- a képzési programok végrehajtásához **szükséges személyi és tárgyi feltételek és pénzügyi források biztosítására vonatkozó indikátor(ok),**
- a résztvevői **elégedettségmérés eredményével** kapcsolatos indikátor(ok),
- a munkáltatók és a munkaerőpiac egyéb szervezetinek képzési programokkal kapcsolatos véleményének visszacsatolására vonatkozó indikátor(ok),
- a képzési programok nyilvánosságával kapcsolatos indikátor(ok),
- az oktatók alkalmazási követelményeivel kapcsolatos indikátor(ok),
- az oktatók teljesítményének visszacsatolásra vonatkozó indikátor(ok),
- az intézmény tevékenységének nyilvánosságával összefüggő indikátor(ok),
- az intézmény tevékenységének önértékelésére vonatkozó indikátor(ok).

Kérdőívek

Az iskola jogszabályi kötelezettségben foglaltak szerint kötelező elégedettségmérést végez minden képzés befejezésekor a tanulók között. Ezen a kérdőíven a tanulók 1-től 10-ig terjedő skálán értékelik az iskola munkáját. A kérdések a jogszabályban foglaltak szerint a következők:

- Mennyire elégedett az elvégzett képzés elméleti részének oktatóival?
- Mennyire elégedett az elvégzett képzés gyakorlati részének oktatóival?
- Mennyire elégedett a képzéshez biztosított tananyagok színvonalával?
- Mennyire elégedett az elméleti/gyakorlati képzés színvonalával?
- Mennyire feleltek meg elvárásainak a tudása ellenőrzésére alkalmazott módszerek?
- Mennyire elégedett a képző intézmény által biztosított infrastrukturális feltételekkel? (oktatástechnikai eszközök, gyakorlati képzés tárgyi feltételei, berendezés, fűtés, világítás, higiénia stb.)
- Mennyire elégedett a képző intézménynek a képzés megszervezésével összefüggő tevékenységével?
- Mennyire elégedett a képző intézmény ügyfélszolgálati tevékenységével?
- Mennyire felelt meg elvárásainak a képzés összességében?

Az iskola ezen kívül a képzések folyamatában legalább egy alkalommal végez kérdőíves felméréseket a teljes oktatási tevékenységről. Az online-kérdőíven 1-től 5-ig terjedő skálán értékelik az intézmény munkáját.

- Az oktatási környezet értékelése (tantermek, felszereltség, szolgáltatások);

- A tanárok értékelése (naprakész ismeretek, tárgyi tudás, módszertan, pontosság, segítőkészség)
- A képzési munkatársak értékelése (segítőkészség, naprakész tájékoztatás, az ügyintézés minősége);
- A rendszergazda értékelése;
- Az ügyfélszolgálati munkatársak értékelése.

Az óralátogatások mérhető indikátorai (osztályozás 1-től 5-ig):

- az oktatás érthetősége,
- az oktató szakismerete, tájékozottsága,
- az oktató magabiztossága,
- alkalmazott oktatási anyagok, segédanyagok,
- az anyag szakmai mélysége (fokozatosság, szemléletesség, szakszerűség, tudományosság).

Az intézkedések eljárásrendszere

Az iskola minőségbiztosítási eljárásrendszere tartalmazza a feladatokat, a folyamat elemeit, a felelősségi köröket, a közreműködők és a dokumentálás rendjét. **Az eljárásrendszer elemei:**

- A képzési programok és tananyagok tervezésével és tartalmi felülvizsgálatával kapcsolatos eljárás;
- A képzési programok nyilvánosságával kapcsolatos eljárás;
- A minőségbiztosítási rendszer működtetése során keletkezett eltérések helyesbítő és megelőző tevékenységeinek meghatározása és eljárása;
- Az intézményi információk nyilvánosságával összefüggő eljárás;
- A munkáltatói, munkaerő-piaci vélemények visszacsatolását biztosító eljárás;
- Az oktatói teljesítmények mérésével kapcsolatos követelmények meghatározása és folyamatleírása;
- Módszerek és eljárások a képzésben résztvevők teljesítményének figyelemmel kísérésére;
- Az intézményi önértékelés eljárásai;
- A személyi és tárgyi feltételek, pénzügyi források biztosítására, valamint a képzési programok lebonyolítására vonatkozó eljárás;
- A képzési tevékenységhez kapcsolódó szolgáltatások eljárása.

Az értékelések (visszacsatolások) eljárásai

Az iskola éves saját értékelése a visszacsatolás olyan kulcseleme, amelyet a vezetőség a munkatársakkal közösen az összes operacionalizálható adat és nem számszerűsíthető feedback-információ elemzése alapján készít el. Az értékelés során felmerült kérdések adják az alapját a következő fejlesztési ciklus tervezésének.

E hosszú távú, stratégiai jellegű, átfogó visszacsatolás mellett az iskola több, folyamatosan működő visszajelző eszközzel is rendelkezik. Ezeknek alapja az iskola belső információs és levelezési rendszere, amelyben minden tanuló és munkatárs minden fontos belső adatot elérhet, letölthet minden formanyomtatványt, megtudhat minden elérhető információt, így például a fogadóórák rendjét.

Az ügyfelek reklamációinak kezelését külön reklamációs formanyomtatvány segíti. Ez a jegyzőkönyv tartalmazza a reklamáló ügyfél adatain kívül a probléma okának elemzését, a szükséges intézkedéseket, a felelősöket és a határidőket, valamint az intézkedés menetének és hatékonyságának ellenőrzését.

Az iskola új, interaktív honlapja a nagyobb nyilvánosság számára is lehetővé teszi a vélemények, kérdések eljuttatását és a válaszadást.

7.1.3 Példa egy minőségbiztosítási folyamatra – az előzetes tudásmérés

Vízió, stratégia

A SZÁMALK- Szalézi Szakközépiskola célul tűzte ki, hogy a felnőttképzésben különösen fontos előzetes tudásfelmérés (prior learning assessment) az iskola minőségbiztosításának egyik alapja legyen. E méréseknek kell biztosítania, hogy az iskola tanítási tartalmában és módszereiben alkalmazkodhasson a különböző korosztályok és célcsoportok igényeihez. A cél olyan rugalmas és nyitott képzések tervezése, fejlesztése és megvalósítása, melyek a felnőttek esélyeit növelik a képzésben való részvételre (távoktatás, kombinált képzés, e-learning). Az iskola az egyéni szükségletek kielégítésére olyan csoportok tagjainak tervez képzést, akik egy szakon belül kívánnak egy szakterületre fókuszálni (pl. adott szervezési, szoftverfejlesztési módszertan, programtesztelési módszerek, vállalatirányítási rendszerek, speciális, például multidimenzionális adatszerkezetek.)

Diagnózis

Az iskola minőségbiztosítási kézikönyve a következő pontokban fogalmazza meg a felnőttképzés általános problémáit:

- Mennyiségileg megváltozik, a tananyag a középiskolában megszokotthoz képest.
- A tananyagok szerkezete, formája, megjelenése és az ajánlott feldolgozási módszerek is mások a felnőttképzésben. (Bár már a középiskolákban is megjelentek a digitális taneszközök, de ma még ez nem jellemző.)
- Felnőtt résztvevők esetében mások a lehetőségek a motiváltság fenntartására, mint az iskolai képzés esetében.
- A felnőtt résztvevő a teljesítmény-értékelésében is újfajta módszerekkel találkozik. (Az értékelés nem kapcsolódik konkrét tanárhoz, lebonyolításában, formájában, időben stb. más), a tanulás tervezésében fontosabb szerepet kap az önértékelés.
- A képzésben résztvevők jelentős része nem ismer a hagyományostól és megszokottól eltérő tanulási módszert és taneszközt, ezért ezek alkalmazásában segítségre, külön tutorálásra van szüksége.

Az elégedettség-mérő kérdőívek és az éves értékelések alapján az iskola vezetősége felülvizsgálja, hogy milyen szinten áll az előzetes tudásméréseken alapuló tanítási-tanulási folyamat, mennyire hatékony a tudásbeszámítás, jól szervezett-e az oktatási folyamat, s mindezek közül mely folyamatokban kell változásokat eszközölniük.

Intézkedések

Az iskola kidolgozza a már megszerzett tudás beszámításának méréséhez alkalmazott módszereket. E folyamatban figyelembe veszi a képzési típusok, tananyagok, modulok követelményrendszerét. Elkészíti a mérési módszerek feladatrendszerét és az értékelési útmutatókat. Meghatározza a szolgáltatás díját, a mérés időpontját, meghatározza az eredmények beszámíthatóságának mértékét, tájékoztatja a résztvevőket a tudásmérés eredményéről.

Az intézkedések keretében az oktatásszervezési keretrendszer (Moodle) tananyag-bázisának tartalmát is hozzáigazítják a tanulók vagy tanulócsoportok egyéni igényeihez.

A képzési tanácsadás során az érdeklődők egyéni vagy csoportos formában tájékoztatást kapnak az aktuális képzési programokról. Ennek eszköze lehet az iskolai „nyílt nap”, a személyes fogadóóra vagy az iskola belső információs rendszere.

Az iskola külön tanulás-módszertani kurzusokat kínál a felnőttképzésben résztvevőknek. Ennek keretében a képzésben résztvevők egy előzetes felméréssel és egy speciális tréninggel segítséget kaphatnak ahhoz, hogy felmérjék saját tanulási szokásaikat és változtassanak azon. Megismerhetik, hogyan tanuljanak, hogyan kell beosztani idejüket, milyen körülményeket kell teremteniük a hatékony tanuláshoz, hogyan kell használni egy e-learning tananyagot (a Moodle keretrendszer), miben különbözik annak kezelése a hagyományos tanulási technikáktól, módszerektől.

Visszacsatolás

Az igazgató és az érintett tevékenység vezetője az előzetes tudásfelmérés és a soros értékelő értekezletek alapján kiválasztja az intézkedési rendszer azon pontjait, amelyek újratervezésre, javításra szorulnak. Ennek alapján kezdődhet el az új tervezési ciklus.

Az iskola vezetőinek javaslatai a projekt tervezett szoftveréről

Az iskola vezetősége az OpenQaAs projekt eredményeként egy olyan felületet tartana hasznosnak, amely egységben tudná kezelni a következő adatokat:

Az iskola által az OSAP 1665 keretei között amúgy is kötelezően jelentendő alapindikátorok adatait, a FIR adatbázisát¹⁹, az iskola, önellenőrzés során használt eszközeinek (kérdőíveinek, kompetencia-katalógusainak, SWOT- elemzéseinek és más számszerűsíthető visszajelzéseinek) adatait, az egyéni tudás-, teljesítmény- és kompetencia-méréseket, a vizsgaeredményeket, a lemorzsolódási rátákat, a végzetek elhelyezkedésére vonatkozó mutatókat²⁰ valamint az előzetes tudásmérés eredményeit.

Kívánatos lenne, ha a szoftver ezen adatokkal területi, országos és nemzetközi összehasonlító statisztikai műveleteket is tudna végezni.

A szoftvernek tartalmaznia kellene még egy, a minőségbiztosítással kapcsolatos nagy dokumentumtárházat is, amelyben a legfontosabb standardizált dokumentumokat a felhasználó letölthetné és saját igényei szerint alakíthatná.

Egy ilyen, személyes véleményeket is tartalmazó adatbázis természetesen csak úgy képzelhető el, ha az iskola külön iskolai kódot kapna a belépéshez és ezen kívül az érzékeny kérdőívekhez (például a diákvélemények visszacsatolását tartalmazó elégedettség-mérő eszközökhöz) általános, az anonimitást biztosító kódokat rendelnének.

7.2 Esettanulmány a Handler Nándor Szakképző Iskola iskolai képzésének minőségbiztosítási rendszeréről

Összefoglaló

Az esettanulmány bemutatja, hogy a Handler Nándor Szakképző Iskola a kilencvenes évek elejétől napjainkig hogyan vett részt a különböző minőségügyi kezdeményezésekben (Comenius 2000, Common

- Felnőttképzési Információs Rendszer

²⁰ Magyarországon jelenleg nem lehet rendszeresen és módszeresen követni a végzetek elhelyezkedését, mivel a végzetek nem kötelezettek ilyen irányú adatszolgáltatásra.

Quality Assurance Framework, EQAVET, ESZÖM). A tanulmány összefoglalja a minőségügyi csoport és a fejlesztő csoportok működését. A legutóbbi minőségfejlesztési intézkedések közül öt olyan esetet mutat be, amelyek például szolgálhatnak a rendszerszerű minőségbiztosításhoz:

- A vizsgákra való célirányos felkészítés;
- Az IKT-benchmarking az iskola fejlesztési stratégiájában;
- A minőségbiztosítás a lemaradó tanulók esetében;
- A szülővel való kapcsolattartás;
- A belső információ-áramlás és tudásmegosztás.

Az esettanulmány összefoglalja az igazgatónak az OpenQAAs-projektben tervezett integrált, nyílt forráskódú minőségbiztosítási felülettel szembeni elvárásait, javaslatait. Válogatott bibliográfiát közöl és a mellékletben bemutat két jellegzetes mérési eszközt (diákkérdőív, a trarégiai tervezés folyamatábrája).

A Handler Nándor Szakképző Iskola bemutatása²¹

A szakképző intézmény neve: Handler Nándor Szakképző Iskola

A szakképző intézmény címe: Hungary, 9400 Sopron Halász u. 9-15.

A honlap címe: www.handler.hu

A szakképzés területei: iskolai rendszerű szakképzés, felnőttképzés

Tanulólétszám: 850 fő

Az iskolában 4 szakközépiskolai osztályban és 3 szakiskolai osztályban folyik a képzés. A szakképző évfolyamok az alapozó, előkészítő évfolyamokra épülnek.

Szakközépiskolai képzés:

- faipari szakközépiskolai képzés – érettségi után: 2 éves faipari technikus szakképzés,
- képzőművészeti szakközépiskolai képzés – párhuzamos képzés keretében az összességében 5 éves képzés alatt választható művészeti szakképzések: alkalmazott grafikus, díszítő festő,
- informatikai szakközépiskolai képzés – érettségi után 1 éves webmester-szakképzés,
- szépségügyi szakközépiskolai képzés – érettségi után 2 +1 éves (gyakorló fodrász) fodrász vagy (gyakorló kozmetikus) kozmetikus szakképzés.

Szakiskolai képzés (3 éves szakképzés)

- építészeti szakmacsoport: 3 éves szakképzések: kőműves és hidegburkoló; festő, mázoló és tapétázó, ács,
- faipari szakmacsoport: 3 éves asztalos szakképzése.
- könnyűipari szakmacsoport: 3 éves női szabó szakképzés.

7.2.1 Az iskola részvétele a minőségügy európai és magyar kezdeményezéseiben 2012-ig

A kilencvenes évek elején a Handler Nándor Szakképző Iskola pedagógusai kidolgoztak és bevezettek egy Angliából adaptált modul-rendszerű, kompetencia-elvű szakképzési modellt. Átalakították az iskola képzési szerkezetét és az intézmény szervezeti struktúráját. Létrejött a többszintű vezetési modell, amely az intézményi szervezetet a megváltozott feladatokhoz igazította.

²¹ Az esettanulmány az iskola igazgatójával, Králik Tiborral folytatott interjú és az általa írt és rendelkezésre bocsátott más iskolai dokumentumok alapján készült. A szakirodalmat lásd az irodalomjegyzékben. A Handler Nándor Szakképző Iskola alapdokumentumai letölthetőek: http://www.handler-sopron.infotec.hu/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=23%3Aalapdokumentumok&Itemid=22&lang=hu

Az iskola a COMENIUS 2000 II. intézményi modelljének bevezetése során alapozta meg minőségbiztosítási rendszerét, határozta meg céljait, indikátorrendszerét, szabályozta a folyamatokat, készített partneri mérőeszközöket és indította el a rendszeres önértékelést. A program során létrehozta minőségirányítási kézikönyvét, amely ma is keretét adja az iskola minőségfejlesztési tevékenységének. A CQAF (Common Quality Assurance Framework) és az EQAVET-rendszerek magyarországi adaptációjának résztvevőjeként a meglévő rendszerét átalakítva felelt meg a keretrendszerek elvárásainak. Az intézmény önértékelésében egy magyarországi szakképzési önértékelési modellt használt, amely az EQAVET magyarországi adaptációja során jött létre. Ez a modell az „Egységes Szakképzési Önértékelési Modell, (ESZÖM)”, amely tartalmazza az EQAVET indikatív jellemzőit és a 10 európai szakképzési indikátort. Ezek közül a legfontosabbak, amelyek alapjai az intézményi minőségfejlesztési rendszernek:

- „A tanárok és szakoktatók képzésébe történő befektetés” – ez a módszertani fejlesztések alapját szolgálja az intézményben.
- „A szakképzési programokban résztvevők aránya” – ez az alapja a korszerű szakmastruktúra működtetésének.
- „A szakképzési programokat elvégzők aránya” – ez fontos mutatója az iskolai támogató programoknak és a pedagógusok módszertani kultúrájának.
- „A szakképzési programok résztvevőinek elhelyezkedési mutatói” – az intézmény stratégiai céljainak és a képzési folyamat megvalósításának elsőrangú mutatója.
- „A megszerzett képességek hasznosítása a munkahelyeken” – a végzetek utókövetésének fontos mutatója, amelyet az iskola a munkahelyi partnerek körében végzett kérdőíves felméréssel mér és stratégiai indikátorként kezel.

A célrendszerhez kapcsolt indikátor-rendszer elemei alkotják az önértékelési modell eredményeinek mutatóit. A rendszerben a célok, adottságok és eredmények összekapcsolása jelenti a fejlesztések alapját. Az indikátorok vizsgálata során feltárják a fejlesztendő területeket. Az észlelt kapcsolatok alapján a fejlesztések vagy az adottságok területére, az intézmények folyamataira, működési elemeire, vagy a célrendszerre irányulnak. Az önértékelés eredményeképpen indított új fejlesztések során ugyanezt a megközelítést alkalmazzák: a célokhoz intézkedési terveket készítenek és hajtják végre, amelyhez indikátorok kapcsolódnak.

Az iskola intézmény-fejlesztő és kipróbáló intézményként részt vett a CQAF és EQAVET magyarországi adaptációjában. Minőségfejlesztési tevékenységének elismeréseként 2006-ban megkapta a nemzeti közoktatási minőségdíjat, a „Közoktatás Minőségéért Díj”-at. Több magyarországi közoktatási és szakképzési minőségfejlesztési projektben (Comenius, Szakiskolai Fejlesztési Program) bázis-intézményként támogatta több intézményfejlesztő munkáját.²²

7.2.2 A törvénykezés 2012. után, a 2012. utáni fejlemények

2002-ig a különböző minőségbiztosítási projektekben az iskolák pályázati úton, önkéntesen vettek részt. A közoktatás minőségbiztosításáról és minőségfejlesztéséről szóló 3/2002. (II. 15.) OM rendelet előírta a minőségbiztosítási tevékenység végzését, azt azonban az egyes intézményekre bízta, milyen rendszert alkalmaznak. E szabályozást a 2011-es köznevelési törvény felfüggesztette, és azóta sincs jogszabályban

²² Lásd erről részletesen: Králik Tibor (2009): Új irányok a szakképzésben, jó gyakorlatok a Handler Nándor Szakképző Iskola tevékenységében. A magyar minőségbiztosítási kezdeményezések összefoglalóját lásd a projekt országtanulmányát, valamint: Molnár-Stadler Katalin (2013): Quality improvement initiatives in the Hungarian vocational education (VET) CEDEFOP

megfogalmazott előírás erre vonatkozóan. Jelenleg az iskolarendszerű képzésekben nem kötelező teljes körű minőségbiztosítási tevékenységet folytatni. Ennek ellenére a hatályos jogszabályok több olyan előírást tartalmaznak, melyek kötelezővé teszik az intézmények számára tevékenységük mérését, értékelését, folyamatos fejlesztését.

Központilag meghatározták a kötelező indikátorokat, minőségfejlesztést elősegítő tevékenységeket. Pl. minden iskola köteles évenkénti intézményi önértékelést végezni (először 2015. őszén), mely középpontjában a pedagógusok minősítése kell, hogy álljon.

Mindezt csak úgy tudják megtenni az intézmények, ha felélesztik a korábbi minőségbiztosítási gyakorlatukat. Azok az intézmények, melyek az elmúlt években – a jogi szabályozástól függetlenül – fenntartották minőségbiztosítási programjukat, tudnak építeni ez irányú gyakorlatukra, s a folyamatos külső/belső ellenőrzések, mérések eredményeire.

2012 után létrejött egy központosított tanfelügyeleti rendszer. Ennek keretén belül az a tanfelügyelet a tanári munkát a tanári portfólió és az óralátogatások jegyzőkönyvei, illetve a tanári önértékelés alapján értékeli.

Felmerült az a kérdés, hogy miképpen van összehangolva a tanfelügyelet értékelési rendszere és az iskolai minőségbiztosítás (önértékelés) és a tanári életpálya-modell alapjául szolgáló pedagógus-értékelési rendszer. Bár a három rendszert három különböző fejlesztő csoport dolgozta ki, mára az egyeztetések nyomán elérték azt, hogy a rendszer alapjául szolgáló nyolc kompetencia-csoportból hét tartalmilag megegyezzen. (Kivételt képez az, hogy a tanfelügyelők a szaktárgyi tartalmakat nem ítélik meg, csak az oktatás módszertanát.)

Kérdés az is, hogy a minőségbiztosítás felmerülő anyagi és emberi erőforrásra kapnak-e az iskolák külön támogatást. Jelenleg az a helyzet, hogy erre semmiféle külön erőforrás nem áll az iskolák számára rendelkezésre. A minisztérium azt mondja, hogy az igazgatóknak a tanárok tanórával közvetlenül le nem kötött munkaideje terhére kell megoldaniuk a minőségbiztosítást. Külön nehézséget okozhat az iskoláknak az, hogy nem egységes az iskolarendszerű és a felnőttképzés minőségügyi szabályozása. A felnőtt szakképzésben a minőségbiztosítást az 58/2013. (XII.13.) NGM-rendelet szabályozza, mely előírja olyan felnőttképzési minőségbiztosítási keretrendszerek létrehozását és központi megfeleltetését, melyek alapján a felnőttképző intézmények kialakíthatják saját minőségbiztosítási rendszerüket. Ezáltal a felnőttképzésben megvalósul az egységes szempontrendszeren alapuló minőségbiztosítás. A köznevelésben vannak előírások, fő vonalakban az 58/2013-as rendeletben leírtakhoz hasonló minőségügyi tevékenységet követnek, de mégsem alkotnak azzal egységes rendszert. Ha tehát egy szakképző iskola részt akar venni az iskolarendszerű és a felnőttképzésben is, jelenleg kettős szabályozásnak kellene eleget tennie. Esetleírások, jó példák a rendszerszerű minőségügyi fejlesztésekről

7.2.3 Az iskola minőségügyi csoportja

A minőségügyi csoport működése

Az intézmény minőségügyi csoportja évente végez önértékelést, amelynek keretében a célrendszerhez kapcsolódó indikátorok alapján határozza meg az erősségeket és a fejlesztendő területeket. Ennek nyomán az intézményvezetés által megbízott fejlesztő csoportok intézkedési terveket készítenek és

szervezik a fejlesztést. Az intézkedési tervek végrehajtását az önértékelési rendszer során mérik és értékelik.²³

Az intézményi szakmai, szervezeti és pedagógiai céljaihoz kapcsolt indikátor-rendszer az EQAVET és az Egységes Szakképzési Önértékelési Modell indikátorai alapján készültek el. A fejlesztések során újabb célok és indikátorok kerülnek be a minőségfejlesztési rendszerbe.

A 8 fős minőségügyi csoportot az iskola 2002 óta működteti. A csoport tagjait járulékos munkájukért pótlékban és jutalomban részesítik. A csoport éves minőségügyi munkaterv alapján végzi minőségfejlesztő tevékenységét, elkészítéséért a minőségügyi vezető a felelős (Az iskola esetében ez a személy az egyik igazgatóhelyettes.) A minőségügyi vezető tagja a kibővített iskolavezetésnek is. A minőségügyi csoport munkáját egy folyamatgazda-rendszer is segíti. Ennek tagjai vizsgálataik alapján javaslatot tesznek a minőségügyi vezetőnek a folyamatok javítása érdekében.

Az iskola működtet egy belső audit-rendszert is, amelynek keretében évente két terület átfogó vizsgálatra kerül sor. Megállapításai beépülnek az iskola rövid- és hosszú távú terveibe. A minőségügyi csoport rendszeresen beszámol a nevelőtestületnek a végzett munkáról, az ellenőrzések és az auditálások eredményeiről. Mindezen eredmények és az intézményi indikátorrendszer mutatói jelentik az éves értékelés alapját. Ezt az igazgató mutatja be a tanévzáró értekezleten.

Az iskolavezetés a minőségügyi csoport által végzett klímatesztek alapján méri az intézkedések eredményességét és készíti el a fejlesztési tervet.

A minőségügyi csoport alapfilozófiája: a minőségellenőrzés és -biztosítás célja nem az, hogy az ellenőrzés során feltárt hibákra büntető szankciókkal válaszoljanak, hanem az, hogy segítséget nyújtsanak a hibák kijavításához, a fejlesztés súlypontjainak kijelöléséhez.

A fejlesztő csoportok működése

Az iskola 15 fős pedagógiai tanácsa a mérések során felmerült problematikus esetek közül kiválaszt három fejlesztendő területet. Ezek kezelésére - részben a minőségügyi csoport tagjaiból, részben a szakterülethez értő pedagógusokból és szakoktatókból - létrehoz egy-egy fejlesztő csoportot. A csoport a bevált módszertani eszközök bevetésével (pl. brainstorming, okkeresés, projekttervezés, folyamatszabályozás) elkészít egy fejlesztési tervet, amely tartalmazza az elérendő célokat, az intézkedéseket és az elért eredmények visszamérését. A tervet a pedagógia tanács tárgyalja meg és a nevelőtestület hagyja jóvá.

7.2.4 Az IKT-benchmarking az iskola fejlesztési stratégiájában

Vízió, jövőkép, stratégia:

Az iskola koncepciójában, víziójában már az IKT-eszközök általánosabb elterjedtsége előtt fontos szerepet játszott, hogy a tanárokat felkészítsék az IKT-eszközök tanórai alkalmazására. Az első kormányzati akciók 2002 után központilag ellátták ugyan az iskolákat egy-egy számítógépes alapfelszereléssel, de ezek legfeljebb csak arra voltak alkalmasak, hogy aki még nem látott ilyen eszközt, az közelebbről megismerje azokat. Nem voltak még kiépített hálózatok, vezeték nélküli kapcsolatok.

²³ A stratégiai tervezés folyamatábráját lásd részletesen a 2. sz. mellékletben.

A Handler Nándor Szakképző Iskola az IKT-fejlesztést a következő célok alapján valósította meg:

- Az IKT-eszközök szerves részei legyenek a tanításnak;
- Minden tanár legyen képes használni az eszközöket;
- Jelentősen javuljon az eszközellátás;
- A módszertanban, az oktatás hatékonyságában jelenjen meg a fejlesztés eredménye;
- Kezdődjön el az online-tananyagok fejlesztése, feltöltése, elérhetővé tétele.

Diagnózis:

Az iskola informatikai ellátottságát a következő indikátorok mérik:

- a dokumentummal igazolt informatikai ismeretekkel rendelkező pedagógusok aránya,
- az egy tanteremre jutó audio-vizuális eszközök száma,
- az egy tanulóra, hallgatóra jutó számítógépek száma,
- a hálózatba kötött számítógépek aránya az összes számítógéphez viszonyítva,
- az intézményi számítógépek és az internet-csatlakozások aránya.

Az iskola a fenti indikátorok alapján felmérte az IKT-ellátottságot, a technológiai szintet és a munkatársak felkészültségét. A mérések (és a tapasztalatok) azt mutatták, hogy az iskola IKT-ellátottsága alacsony szintű, a tanári kar egy része (különösen az idősebb pedagógus-generáció) nem ismeri eléggé az IKT-eszközöket, kezelési módjukat, technikájukat, az online-tananyagok készítésének, feltöltésének és felhasználásának módját, az interneten adódó tudáscsere-lehetőségeket.

Intézkedések:

Az iskola 2008-tól kezdődően a következő konkrét fejlesztő lépéseket tette meg:

- 5 éves hosszú távú, külső tanfolyamokat megcélzó IKT-tanár-továbbképzési tervet dolgozott ki a tanári teljesítmény-indikátorok figyelembe vételével.
- A tanárok folyamatos önképzése számára belső, internet-alapú továbbképzési rendszert dolgozott ki, amelyben a tanárok 98%-a vett részt.
- A tanároknak online- tananyagokat tartalmazó USB-adathordozókat osztott ki.
- Minden tantermet ellátott számítógéppel és vetítővel.
- Az iskola belső pályázatot írt ki az online-tananyagok fejlesztésére. Ennek keretében 2006-tól 20014-ig mintegy 200 online-tananyag vált az iskola belső hálózatán mindenki számára elérhetővé. (A faipari munkaközösség például a tananyag 60-70 százalékát digitalizálta.) (Az iskola nem használ rendszerszerűen integrált oktatásszervező szoftvert, többek között költségvetési okokból és a menedzselési kapacitás szűk keresztmetszete miatt. Ezzel a lehetőséggel – saját kezdeményezésre - csak az informatikai munkacsoport tanárai éltek.)

Minőség-ellenőrzés, visszacsatolás:

- A mérések azt mutatták, hogy a tanárok átlagosan a tanórák mintegy 40 százalékán használnak a digitális tananyagokat.
- Az elégedettség-mérő kérdőívek segítségével és a specifikus indikátorok alapján végzett mérési adatokkal az iskola évenként ellenőrizte a fejlesztések konkrét hatását a tanulmányi eredményekre és a tanári teljesítményekre. A gyakorlati oktatást végző cégek és a végzeteket munkába állító cégek elégedettség-mérő kérdőívébe például felkerült az a kérdés, hogy mennyire elégedettek a tanulók IKT-felkészítésével. E mérések és tapasztalatok alapján kezdődhetett el az új fejlesztési folyamatciklus.

7.2.4.1 A vizsgákra való célirányos felkészítés²⁴

Vízió, jövőkép, stratégia:

A tanulók és oktatók legyenek tisztában a vizsgakövetelményekkel, és az ennek megfelelő célirányos felkészítés tartalmával, lépéseinek módszereivel. A cél az, hogy a tanulók 90-95 százaléka tegyen eredményes vizsgát.

Diagnózis:

A vizsgaeredmények elemzése, értékelése azt mutatta, hogy a vizsgaeredmények romlottak.

Intézkedés:

- A szülők, tanulók kapjanak pontos és rendszeres tájékoztatást a vizsga tárgyáról és tantárgyi követelményeiről, a vizsga idejéről, a lebonyolítás rendjéről, a vizsgán való megjelenésről, a vizsgamódszerekről. Ennek keretében az oktatási igazgatóhelyettes, az osztályfőnök és a szaktanárok vegyenek részt az elméleti vizsgákról szóló tájékoztatásban, a szakoktatók és tanműhelyvezetők pedig a gyakorlati vizsgákról szóló tájékoztatásban.
- A vizsgaszabályzatokat, dokumentumokat, vizsgakövetelményeket rendszeresen át kell tekinteni és elemezni, szükség esetén pedig azokat módosítani kell.
- A tanmeneteket át kell vizsgálni és módosítani kell abból a szempontból, hogy azok összhangban vannak-e a vizsgakövetelményekkel. Ennek eredményeképpen módosítani kell a tananyagokat.
- Valamennyi végzős évfolyamon legyen érettségifelkészítő, felvételit előkészítő, vizsgaelőkészítő foglalkozás.

Minőség-ellenőrzés, visszacsatolás

- A vizsgaeredmények alapján az iskolavezetés értékeli és elemzi, hogy a tanulók teljesítménye képességeiknek illetve a felkészítésnek megfelelő volt-e, túl- vagy alulteljesítették-e azokat. Ha az eredmények megfelelőek, akkor az iskola a következő tanévben is hasonló felkészítési terv alapján dolgozik. Ha az eredmények nem megfelelőek, akkor a szaktanárokkal együtt feltárják az eredménytelenség okait.
- A feltárt okok figyelembevételével módosítják a felkészítési tervet. A következő tanévben már ez a módosított terv szolgál a felkészítés alapjául.

7.2.4.2 Minőségbiztosítás a lemaradó tanulók esetében

Vízió, jövőkép, stratégia:

- Az iskola filozófiájában fontos szerepet kapott az a cél, hogy ne hagyja eszkalálódni azt a folyamatot, amelyben a lelegezetebb rétegekből verbuválódott rétegből jött (szakiskolai) tanulók kapják a legkevesebb („maradék”) figyelmet, a pedagógiaikag kevésbé sikeres tanárokat, és ezzel egy ördögi kör fennmaradásához járuljon hozzá.
- Az iskola a szakiskolai képzésben azt a célt tűzte ki, hogy az oktatás eredményessége az ágazat hátrányosabb helyzete ellenére is tegye lehetővé a szakiskolai képzés után az érettségi megszerzését, fejlessze a tanulók tanulási képességét, erősítse motivációjukat, csökkenjen a lemorzsolódó tanulók aránya.

Diagnózis:

A magyar szakképzési rendszeren belül a három éves szakiskolák a lemaradó rétegek, a hátrányos helyzetű családok gyerekeinek gyűjtőhelyei. A pedagógusok tapasztalatai, a tanulmányi eredmények és a lemorzsolódási arányok is megerősítették azt az egyébként a vezetés által jól ismert tény, hogy

²⁴ Lásd erről részletesen: Handler Nándor Szakközépiskola (2009/3): A vizsgákra való célirányos felkészítés (kézikönyv; kézirat)

bizonyos szakiskolai szakmákban az iskolában is nagyobb számban található olyan halmozottan hátrányos helyzetűek tanulók, akik tanulási nehézségekkel küzdenek, akik kudarcosak.

Az iskolának is szembe kellett néznie azzal, hogy a szakiskolai ágazatukban végzett munka pedagógiailag a legnehezebb. Mindezt megerősítették a kulcsindikátorok alapján végzett mérések. A kulcsindikátorok:

- tanulmányi eredmények,
- lemorzsolódási százalékok,
- elhelyezkedési esélyek, pályakövetés

Az indikátorok megmutatták, hogy hol, melyik szakmában, melyik osztályban van szükség további intézkedésekre, korrekciókra. A helyzet pontosabb értékelése céljából a kilencedik évfolyamon tanévkezdéskor a szaktanárok és osztályfőnökök külön célzott felmérésekkel és beszélgetésekkel megállapították a tanulási nehézséggel vagy kudarcral küzdő tanulók körét, a nehézségek jellegét.

Intézkedések:

- Az iskola vezetősége úgy döntött, hogy – az általános gyakorlattal ellentétben - a legsikeresebb tanárokat irányítja át a fenti nehézségekkel küzdő szakiskolai ágazatba.
- A felzárkóztatás részben a tanórán belül módszertani eszközökkel, részben az osztályfőnöki órákon vagy a korrepetálásokon történik.
- A célok közös tisztázásán, a döntés alapos előkészítésén és a meggyőző munkán kívül pénzügyi ösztönző rendszert is bevezettek. Ennek alapján a szakiskolai osztályfőnökök pótdíját megkésztették.
- A tanulóknak tanulási módszereket, eszközöket ajánlanak a nehézségek leküzdésére. A tanulók eredményeit figyelemmel kíséri az osztályfőnök, szükség esetén megbeszélést kezdeményez a szakembereken kívül a szülőkkel is.

Minőség-ellenőrzés, visszacsatolás

A kulcsindikátorok folyamatos mérése és értékelése lehetővé tette, hogy az intézkedések hatásait ellenőrizhessék és a további korrekciókat előkészítsék. (A lemorzsolódás-mérések például megerősítették az intézkedés hatásosságát.)

7.2.4.3 A szülőkkel való kapcsolat

Diagnózis:

- A 2003-as mérések nyomán kiderült, hogy hiányosságok vannak a szülőkkel való kapcsolattartás terén. A partneri elégedettség-mérések megmutatták, hogy a szülők nem elégedettek a kapcsolattartás módjával és minőségével.
- Kifogások merültek fel a szülői értekezletek tartalmával, a fogadóórák minőségével kapcsolatban. Ez abban is megmutatkozott, hogy szülők egyre kevésbé látogatták a szülői értekezleteket és a fogadóórákat.

Intézkedések:

A szülői kapcsolattartás minőségbiztosítására létrehozott fejlesztő csoport elkészítette a fejlesztési (intézkedési) tervet, amelyet a pedagógiai tanács hagyott jóvá. Az intézkedési terv alapján bevezetett fejlesztések a következő elemekből álltak:

- Szervezettebbé tették az információáramlást az elektronikus kapcsolattartás területén (e-mail, honlap, elektronikus naplók.)
- Külön fejlesztési csoport jött létre, amelynek segítségével a szülői értekezletek lebonyolítását, kommunikációs struktúráját javító minta-forgatókönyveket, digitális segédanyagokat hoztak létre és bocsájtották az osztályfőnökök rendelkezésére.

- Hatékonyabb adminisztrációs rendszert hoztak létre abból a célból, hogy a szülők értesítése, a visszajelzések fogadása szervezettebb, egységesebb formát kapjon.

Visszajelzés

- Az iskola célzott szülői elégedettség-mérésekkel követte, hogy az intézkedések nyomán hogyan alakult a szülők elégedettsége ezen a probléma-területen.

7.2.4.4 A belső információ-áramlás és tudásmegosztás

Vízió, jövőkép, stratégia

Az iskola a belső információ-áramlás és tudásmegosztás rendszerszerű átalakítása területén a következő célokat tűzte ki:

- Az iskolában legyen jól szervezett információcsere, a kommunikáció rendszerbe szervezeten áramoljon.
- A részvevő felek (a tanulók, a szülők, az oktatók, a vezetés és az összes többi partner) ne érezze magát kizártnak az információ-áramlásból.
- Működjön egy olyan speciális belső tudásmenedzsment-rendszer is, amely lehetővé teszi a munkatársak tapasztalatainak, a továbbképzéseken résztvevők tudásgyarapodásának szervezett átadását és hasznosulását. Ezzel a szakmai felkészültség színvonalának emelése, az innovációkra és a tapasztalatcserékre való motiváltság növelése, egymás jobb megismerése, a kollegialitás erősítése érhető el.
- Cél az, hogy a továbbképzéseken és a tanítás során több év alatt felhalmozódott tapasztalat, szerzett tudás dokumentálását, cseréjét és hasznosulását jól meghatározott folyamat szabályozza.

Diagnózis

- A kétévente elvégzett, 120 standardizált kérdésből álló átfogó klímatesztek eredménye általában a belső kommunikációról (és az anyagi elismerésről) mutatták a legnegatívabb eredményeket.
- A Pedagógiai Tanács, a vezetés, a minőségügyi csoport és a különböző szakmai munkacsoportok megbeszélésein 2013-ban felmerült az a probléma, hogy habár az iskola tanárai és vezetői rendszeresen részt vesznek különböző továbbképzéseken, fejlesztő tréningeken, ez a tudás nem hasznosul a befektetett idő és energia arányában.
- A munkatársak az évek során számtalan tapasztalatot halmoznak fel, tanulságos történeteik, bevált gyakorlati fogásaik, rejtett tudásaik vannak, amelyek nincsenek rendszerszerűen tárolva, kezelve, frissítve és a különböző csatornákon nincsenek hatékonyan és mérhetően megosztva.
- Az iskolának nincs jól kiépített, a belső egyéni és szervezeti tudást hatékonyan kezelő tudásmenedzsment-rendszere. A mennyiségi méréseken kívül (mint például az éves továbbképzési órák száma) nincsenek rendszerbe szervezett minőségi indikátor-mérések.
- A gyakorlati oktatás részben iskolai, részben külső tanműhelyekben folyik. A térbeli elszigeteltség gyakran vezet oda, hogy a szakoktatók, tanműhelyvezetők kimaradnak a belső kommunikációból, és úgy érzik, hogy emiatt hátrányos helyzetben vannak. A klímatesztek ezt is pontosan kimutatták.

Intézkedések

- Át kell alakítani az iskola belső internet-alapú információs rendszerét úgy, hogy az elektronikusan rendelkezésre álló információkat jól strukturáltan lehessen tárolni és megosztani.
- Belső indikátor-rendszert kell kidolgozni a tudásmenedzsment hatékonyságának mérésére.
- A használatra fel kell készíteni a munkatársakat és átgondolni a motivációs lehetőségeket.
- Át kell gondolni, hogy a különböző információkat hol, milyen struktúrában lehet könnyen hozzáférhetően tárolni és kommentálni. Ilyen információk lehetnek:
- A munkatársak által kapott tanfolyami tananyagok (ismertető, kérdőívek, kézikönyvek, módszertani segédanyagok, tanulmányok, stb.);
- A munkatársaknak a tanfolyamokon készített feljegyzései, összefoglalói;

- A tanfolyamon részt vett kollégákkal a tanfolyam tartalmáról, módszertanáról, tapasztalatairól célzott interjú készítése, dokumentálása és megosztása;
- A tanítási munkát kísérő naplók;
- Jól bevált módszerek, forгатókönyvek, egyéni tantervek, pedagógiai módszerek tárháza;
- Online publikációk, papír-alapú információk jegyzéke;
- Videofelvételek, hangfelvételek;

A tudásmegosztás lehetséges módjai az IKT-alapú csatornákon kívül:

- A továbbképzést kezdeményező vezetőnek (az illetékes igazgatóhelyettesnek) a továbbképzésben részt vevő tanár számoljon be a tanfolyamról, erről írásos feljegyzés készüljön. (Az iskola ennek alapján döntheti el, hogy küld-e erre a tanfolyamra a későbbiekben tanárokat.)
- A kollégák közötti szóbeli tapasztalatcsere rendszerszerű módja: „tapasztalatcsere-fogadóóra” bevezetése.
- A munkaközösségek, szakmai konferenciák, nevelőtestületi értekezletek tervezésekor a tudásmegosztás kérdése külön napirendi pontként szerepeljen.
- Minden tantestületi értekezletre hívják meg a gyakorlatvezetőket és a szakoktatókat.
- A szakoktatók és az elméleti tárgyakat tanító szaktanárok rendszeresen egyeztessék tanmeneteiket.
- A tanulók által vezetett gyakorlati naplót lássa az elméletet oktató szaktanár, hogy képben legyen arról, hogy mi volt a gyakorlatok tartalma.

Minőség-ellenőrzés, visszacsatolás

- A kétévente elvégzett, 120 standardizált kérdésből álló átfogó klímatesztek eredménye megmutathatja, hogy volt-e az intézkedéseknek hatása.
- Az iskolavezetés a tudásmenedzsment hatékonyságát mérő indikátorokat szerves egységben kezeli a többi indikátor alapján folytatott minőség-ellenőrzésekkel. (Ha például mérik azt, hogy a munkatársak milyen területen hány óra továbbképzésen vettek részt, ez kapcsolódjon a többi indikátorhoz.) A tudásmenedzsment-rendszer működtetése nyomán a tanulmányi eredmények, a lemorzsolódás, az elégedettség-mérések, a kommunikáció, a vezetés hatékonyságának indikátoraiban mérhetően meg kell jelenniük intézkedés hatásának. Ha ez nem történik meg, akkor az elérendő célokról, a felmerült akadályokról és a lehetséges stratégiáról újra kell kezdeni a kommunikációt és el kell kezdeni a folyamat új ciklusát.

7.2.5 Az igazgató javaslatai az OpenQAAs-projekt keretében tervezett szoftverhez

A fejlesztendő szoftvernek tartalmaznia kellene – lehetőleg egységes formátumban, keretben – az iskola célrendszerét. Célszerű lenne, ha ennek a keretprogramnak lenne egy, a fenntartó által meghatározott, ágazatonként, iskolatípusonként központilag meghatározott része, amelyhez konkrét indikátorokat is rendelnének. Az iskola ehhez adná hozzá a helyi sajátosságokból adódó saját célrendszerét és rendelne hozzá az indikátor-készletből indikátorokat. Így a szoftver egységes felületen végezhetné el a méréseket, összehasonlításokat. Szükséges lenne egységes indikátorokra, a folyamat- és eljárás-szabályozások egységes keretrendszerére (hasonlóra, mint amelyet az ESZÖM rendszer használt).

Kétfajta indikátor-rendszerről lehet szó:

- A Köznevelési Információs Rendszer (KIR) keretében gyűjtött intézményi alapadatok, a fenntartói adatok, a gyermek- és tanulói nyilvántartás és a pedagógusok nyilvántartása. Célszerű lenne, ha a KIR tartalmazná az ide tartozó összes indikátort. Olyan országos, regionális és helyi adatokra lenne szükség, amelyek alkalmasak az iskolatípusok, szakmai profilok közötti összehasonlításra.
- A partnerek (diákok, szülők, fenntartók, a kamarák, a munkaerőpiac) között végzett elégedettség-mérések egységesen kezelhető nyilvántartása.

A program kínálja fel online kérdőív-szerkesztő programokat az iskola helyi sajátosságainak méréséhez. A helyi indikátorokra azért lenne szükség, mert a speciális követelményrendszerek (például a külső gyakorlati helyek minimális számának meghatározása) nagyon eltérő lehet Borsodban vagy Győr-Sopron megyében. A programnak tartalmaznia kellene egy egységes folyamatszabályozó keretrendszert, a folyamatokhoz rendelt indikátorok pontos listájával együtt. Így lehetne ugyanis hatékonyan megvalósítani a PDCA-ciklus összes elemét (tervezés, cselekvés, ellenőrzés, visszacsatolás, beavatkozás.)

A pedagógusi és vezetői önértékelés céljából létre lehetne hozni könnyen kezelhető csekklistákat és kompetencia-katalógusokat, amelyeket kitöltve a vezetők és a munkatársak saját maguk számára egyéni SWOT-elemzéseket tudnánk készíteni. Ezek a kompetencia-értékelő kérdőívek és csekklisták automatikusan mutatnák a személy egyéni erősségeit és a fejlesztendő területeket. Ezeket választhatóvá, felkínálhatóvá lehetne tenni és a felhasználóra bízni, hogy saját önfejlesztésére vagy az iskolai fejlesztési ciklusban az eredményeket hogyan használja.

Az egységes, a felügyeleti rendszer és az életpálya-modell keretében elvégzett pedagógus-értékelési rendszer követelményeivel és az eddigi intézményi önértékelések adataival kompatibilis szoftver mind az iskolák, mind a felügyelet munkáját megkönnyítené, hiszen az iskolák gombnyomásra tudnák prezentálni a felügyeletnek a kért mutatókat.

7.3 Irodalomjegyzék

- **Oktatási Hivatal (2013):** Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez
- Molnár-Stadler Katalin (2013): Quality improvement initiatives in the Hungarian vocational education (VET) CEDEFOP
http://www.eqavet.eu/Libraries/PLA_Budapest_2013/QA_and_SA_in_VET_in_Hungary_May_2013_MSK.sflb.ashx
- Molnárné Stadler Katalin- Králik Tibor: Az Egységes Minőségirányítási Keretrendszer bevezetése, Tanulmány 2009. ÚMFT Programiroda TÁMOP-2.2.1-08/1-2008-0002
- Magyar Minőség (elektronikus folyóirat), XIX. évfolyam 11 -OK oktat –Oktatási különszám, 2010. november,
http://www.quality-mmt.hu/adat/fajlok/letoltesek/magyar-elektronikus-folyoirat/mm_2010-/2010_11_okMM.pdf
- Csiszár Miklós: Benchmarking adatbázis elemzés, Budapest, 2007.
- Jelentés a magyar közoktatásról 2010. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2011.
- 58/2013. (XII.13.) NGM rendelet a felnőttképzési minőségbiztosítási keretrendszeréről, valamint a Felnőttképzési Szakértői Bizottság tagjairól, feladatairól és működésének részletes szabályairól
- 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről
- 393/2013 (XI.12.) Kormányrendelet a felnőttképzési tevékenység folytatásához szükséges engedélyezési eljárásra és követelményrendszerre, a felnőttképzést folytató intézmények nyilvántartásának vezetésére, valamint a felnőttképzést folytató intézmények ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokról
- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről
- 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról
- 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 326/2013. (VIII. 30.) Kormányrendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról
- Antalné Szabó Ágnes, Hámori Veronika, Kimmel Magdolna, Kotschy Beáta, Móri Árpádné, Szőke-Milinte Enikő, Wölfling Zsuzsanna: Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez, Oktatási Hivatal, 2014
- Petróczi Gábor: Az intézményi önértékelés elkészítése
http://www.petroczigabor.hu/cikkek/tanfelugyelet/Intezmenyi_onertekeles.html
- Barcsák Marianna, Barlai Róbertné, Jurecz Emil, Járainé dr. Bódi Györgyi, Farkasné Egyed Zsuzsanna, Horváthné Moldvay Ilona, Virágné Nagy Éva, Ringhofer Ervin, Tóth Géza, Varga László: Országos tanfelügyelet, Kézikönyv szakképző iskolák számára, Oktatási Hivatal 2014
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/psze/psze_szakkozepiskola_szakiskola.pdf
- Molnárné Dr. Stadler Katalin: Intézményi önértékelés, tanévnyitó konferencia, prezentáció
http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/tanevnyito_konferencia2014/Molnarne_dr_Stadler_Katalin.pdf